

nieuw israelietisch weekblad

19 oktober 1979/28 tisjri 5740 jrg. 115 nr. 5

Marina Faingold: drie keer eerste prijs

Prijs voor Israelisch zangeresje

Israëli's zijn niet alleen dol op songfestivals, maar winnen ze ook nog frequent. Nadat Israël twee maal de eerste prijs tijdens het Eurovisie Songfestival in de wacht sleepte, wist nu ook mini-zangeres Marina Faingold, drie gouden prijzen naar huis mee te nemen uit Portugal.

De achtjarige zangeres won het internationale kindersongfestival. Zij was niet alleen geheel winnares, maar kreeg ook de hoogste waardering voor het beste buitenlandse optreden evenals voor toneelpresentatie.

Marina, die met het lied Jeladisco het Israelische jeugdsongfestival had gewonnen, liet kleine zangers en zangeressen uit de Sowjet Unie, Polen, Bulgarije, Joegoslavië, Groot Brittannië, Spanje en Portugal achter zich.

Het festival was georganiseerd door de Unicef als onderdeel van het internationale Jaar van het kind. In Portugal zong Marina Faingold Papa Popeye, geschreven en gecomponeerd door Noerit Hirsch. Hirsch heeft ook het winnende Eurovisie Songfestival lied Abanibi geschreven.

Europese zionisten komen voor overleg in Nederland bijeen

De verleden jaar al in het jaarverslag van de Nederlandse Zionisten Bond aangekondigde vergadering van bestuursdelegaties van Europese zionistenbonden zal 11 november 1979 in Nederland worden gehouden. Oorspronkelijk zou deze bijeenkomst al verleden jaar zijn belegd, maar het nieuwe bestuur van de Zionistische Wereldorganisatie in Jeruzalem, dat zijn fiat had te geven, had hier bezwaren tegen. Het was nog niet zo lang gewisseld van aanhangers van de Arbeiderspartij in supporters van de Cheroet.

Bijeenkomsten van zionistenbonden vinden op uitdrukkelijk verzoek van Jeruzalem doorgaans in Israël plaats. Het bestuur van de Nederlandse Zionistenbond heeft echter het initiatief genomen om de eendaagse bijeenkomst in Europa

Grond op Westbank leidt tot verdeeldheid regering

Drie dagen heeft de Israelische minister Ariel Sjaron van landbouw in Cairo besprekingen gevoerd met zijn Egyptische collega. Agrarische problemen waarmee beide landen te kampen hebben vormden het discussiepunt. Sjaron beoogt op dit gebied nauwe samenwerking van de twee landen. Bij zijn aankomst werd de Israelische minister verwelkomd door de Egyptische premier Moestafa Khalil. Deze vuurde direct kritiek af op zijn gast over de kabinetsbeslissing in Jeruzalem om vierduizend doena (400 hectare) te bestemmen voor zes nederzettingen. Deze hoeveelheid land is geen privé-eigendom. Sjaron kon gaan uitleggen.

Want ook had het Israelische kabinet besloten dat op de Westoever geen privé-eigendommen van Arabieren meer zullen worden ontgeld ten gunste van Israelische nederzettingen. In de regering was dit een compromisbesluit. Aan de ene kant was minister Sjaron met enkele collega's van mening dat er een massaontgeling van Arabisch land moest plaatsvinden ten gunste van joodse nederzettingen. De ministers Mosje Dajan van buitenlandse zaken en Ezer Weizman van defensie en vice-premier Jigal Jadin dreigden echter met ontslag als dergelijke stappen zouden worden ondernomen. Vandaar het compromis. Dat had gevolgen. Het leger werd ingeschakeld om eenendertig illegaal gestichte nederzettingen van de Goesj Emoaniem (Blok der getrouwen) te ontruimen die in allerlei waren opgericht.

De Arabische bewoners van de

Belaagd door journalisten, die wilden weten wat de Westoever nu weer bij het regeringsbeleid teweeg had gebracht, verlaat minister Ezer Weizman de kabinetszitting

westelijke Jordaanoevers lieten ook luide protesten horen na de beslissing van de regering. Grond die geen privé-eigendom is, wordt doorgaans door Arabische boeren bebouwd. Men noemde dit besluit „spelen met woorden om de wereldopinie te misleiden“.

Terwijl het stormachtig toeging in het Israelische kabinet, ontving premier Menachem Begin in alle rust de voormalige Britse premier James Callaghan. De leider van de Britse Labourpartij wees zijn gastheren erop dat er geen wijziging is in de Westeuropese steun aan Israël. „Het Europese standpunt is alleen meer gebalanceerd,“ aldus Callaghan die verklaarde dat

er wel steeds meer begrip in de Europese Gemeenschap komt voor de Palestijnse rol in het Middenoosterse conflict. Begrip voor de een verandert niet de vriendschap voor de ander.

Tijdens het jaarlijkse Balfour-diner, ter herinnering aan de Balfour-verklaring, verklaarde James Callaghan dat het begin van 1980 een goede periode voor Israël zou zijn om onderhandelingen te beginnen met de Arabische burens in plaats van te gooien met „allerlei frasen en formules“.

Het omstreden bezoek van de Amerikaanse nederleider dominee Jesse Jackson aan Israël en het PLO-hoofdkwartier in Beiroet heeft nog een staartje gekregen. Tijdens de reis bleek het dat de nederleider de kant van de PLO koos. Maar zijn boodschap kon hij in Washington niet kwijt. Jackson hoopte ontvangen te worden door de Amerikaanse president Jimmy Carter, werd echter slechts ontvangen door de speciale Midden Oosten afgezant, Robert Strauss. De nederleider verklaarde aan Strauss te zullen blijven aandringen op Amerikaanse erkenning van de PLO.

De vraag is of hij dan bij andere nederleiders steun daarvoor vindt. In Israël is thans een groep Amerikaanse nederleiders, als gast van de Histadrot, de Israelische vakbond. Dezen betogen dat deze reis geen enkel verband houdt met die van Jesse Jackson. Een andere nederleider, Philip Randolph, meent dat er velen in de Verenigde Staten zijn, „die het gewoonweg niet met dominee Jackson eens zijn“. Tevens verklaarde hij dat Jacksons reis „gevaarlijk was“ en ook „onze coalitie met de joden en andere groepen heeft verzwakt“. Met Israël bemoeit tegenwoordig de hele wereld zich.

Had de nieuwe Canadese premier Joe Clark beloofd de Canadese ambassade van Tel Aviv naar Jeruzalem te verhuizen, nu trekt hij zich steeds verder terug van de uitspraak. Na kritiek op dit besluit van

HOUVAST

Met de militaire macht heeft de Israelische regering de aanhangers van Goesj Emoaniem, die zo het vertrouwen in premier Menachem Begin hebben gesteld, aan het verstand gebracht, dat het zonder meer stichten van nederzettingen op de Westoever niet wenselijk is. De regering heeft na hooglopende discussies weer nieuwe bepalingen uitgevaardigd.

De Westbank mag dan wel Judea en Samaria zijn, behorend tot het historisch vaderland, het is niet toegestaan er nederzettingen te blijven stichten.

Het is zeer goed mogelijk, dat het beleid Jeruzalem zelf duidelijk is.

Maar zo langzamerhand valt het moeilijk te volgen. Onder de vorige regeringen gaf de ene na de andere minister verklaringen af, die elkaar bij voortdurende tegenstreden. Dat was soms wat verwarrend. Maar het regeringsbeleid was begrijpelijk.

Onder het premierschap van Menachem Begin is het de ministers niet toegestaan eigen gedachten bij voortdurende aan de buitenwereld te ventileren. Er zou een regeringslijn komen. Maar die lijn is kronkelig en niet meer te volgen.

Door het onduidelijke, weifelende beleid van Jeruzalem worden niet alleen de Israël's in de war gebracht. Een ieder die zich met Israël wenst te vereenzelvigen, ongeacht welke regering aan het bewind is, weet niet meer waaraan hij zich te houden heeft. Het leidt tot uitwassen in en buiten Israël.

Voor velen heeft het joodse bestaan alleen nog zin dank zij het bestaan van Israël. Daarom zou de regering-Begin, gelijk haar voorgangers van de regering-Ben Goerion tot de regering-Rabin, er zich meer bewust van moeten zijn, dat zij geacht wordt leiding en vertrouwen en houvast te geven ver over de Israelische grenzen heen. Een weifelachtig zigzag beleid in Jeruzalem heeft zijn weerslag bij joodse gemeenschappen elders.

de PLO en andere Arabische landen is nu Robert Stanfield aangewezen om te onderzoeken wat de verhuizing van de ambassade voor consequenties inhoudt. Voor dit onderzoek heeft Stanfield de vrije hand gekregen om officieel met vertegenwoordigers van de PLO te gaan praten. Hoewel er, zoals regeringskringen in Ottawa verklaarden, „geen sprake van was dat Canada de PLO erkent“.

De Syrische president Hafez Assad heeft bij het Kremlin op de levering van meer moderne wapens aangedrongen om op hetzelfde niveau als Israël te blijven. Syrië heeft de laatste tijd negen Russische Mig-straaljagers verloren in een luchtgevecht met Israelische F 15 vliegtuigen. Assads reis naar Moskou was uitgesteld, „om de slechte gezondheid van de Sowjetpresident Leonid Brezjnev“. Maar het lijkt aannemelijker dat binnenlandse problemen in Syrië pas nu de gelegenheid boden aan Assad om de reis te ondernemen en om betere wapens te vragen.

NZB-voorzitter Lex van Gelderen: initiatiefnemer

zelf te laten plaatsvinden ten einde de vrijwillige, bestuurders tijd en kosten te laten sparen. Op de in Nederland te houden vergadering, waar de voorzitters bij-

gestaan door de secretaris of een ander bestuurslid van de zionistenbonden uit de Europese landen worden verwacht, zal worden gesproken over een betere coördinatie en de mogelijkheden tot gezamenlijke politieke acties.

Op deze conferentie zal centraal staan het gedrag van de EG-landen ten opzichte van de vredesonderhandelingen tussen Israël en Egypte. De overtuiging leeft, dat de Negen geen enkele poging doen de vredesonderhandelingen kans van slagen te geven. Aan de conferentie zal ook worden deelgenomen door vertegenwoordigers van de Zionistische Wereldorganisatie in Jeruzalem. Op de onlangs gehouden vergadering van de Bondsraad van de Nederlandse Zionisten Bond hebben een aantal afgevaardigden de wens naar voren gebracht dat de NZB zich als vroeger politiek zal gaan opstellen. De NZB is zo bracht men tot uiting, de politieke arm van het Nederlandse jodendom.

onze wijzen zeggen...

Vraag: Wat is de reden van het aansteken van twee kaarsen op de vrijdagavond. Zou het ook in orde zijn wanneer men slechts een kaars aanstak, of een kandelaar met drie of vijf kaarsehouders.

Antwoord: De oorspronkelijke bedoeling van de sjabbatlichten is, volgens de Talmud, eenvoudig dat het huis goed verlicht moet zijn ter ere van de geheiligde dag. Opdat er geen ongemak aanwezig is dat op deze dag in het huis tot ruzie zou kunnen leiden.

Het was pas in de middeleeuwen dat het gebruik zich ontwikkelde ten minste twee kaarsen aan te steken. De officiële verklaring hiervoor is, dat het Vierde Gebod, de sjabbat te houden, in de Tora wordt herhaald. In Exodus, hoofdstuk twintig vers acht, is dit verwoord met: „Gedenk de sjabbat opdat deze dag geheiligd zij”.

Maar in Deuteronomium, 5:12, staat zonder meer: „Houd de sjabbat”. Derhalve hebben we thans twee kaarsen: een voor het gedenken en een voor het houden van de sjabbat. Overigens is er geen bezwaar tegen meer dan twee kaarsen te branden.

SIDRA VAN DE WEEK

door oud-opperrabbijn

A. Schuster

Beresjeth

Genesis 1:1 tot 6:9

„In den beginne schiep God hemel en aarde” (1:1). Dat is de zin, waarmee het boek Genesis, de Tora, de gehele Bijbel aanvangt. Niet vanuit Zijn wezen openbaart zich God in de Tora, maar vanuit Zijn werken. En aan deze werken gaat vooraf het woord het begrip Beresjeth, begin. Hiermede wordt vastgesteld, dat er een begin is.

Er is een eerste schakel van al het gebeuren. De Tora, die Mozes ons als erfdeel gegeven heeft, verklaart duidelijk en onweersprekelijk: er is een begin. Zonder begin is er geen einddoel. Zonder begin is de wereld een tohu wabohu, een chaos, is zij duisternis en slechts ijdelheid der ijdelheden zonder enige betekenis. Dat is de ingang tot Israels woorden; dat is de sleutel, die toegang geeft tot Israels geest. Dit gegeven: begin, ofschoon het van de wereldschepper en de in het aanzijn geroepen wereld gezegd is, wordt geprojecteerd op de mens.

Zijn vrije wil is een „begin” in miniatuur, waarmee een nieuwe keten wordt gesmeed. Zou dat niet zo zijn, dan zou hij alleen maar een schakel bouwen, waarna alles hem wetmatig wordt opgelegd.

Dan zou ieder gebod en de gehele Tora zinloos zijn. Omdat de Tora geen levensbeschouwing is maar een levensleer, daarom volgt hieruit, dat de Toravisie niet zo maar doelloos in de ruimte gericht is, maar een blik, die noodzakelijk gewend is naar de handeling. De mogelijkheid van een „begin” is daar een wezenlijke voorwaarde voor. Vandaar dat met het woord beresjet de Tora geopend wordt.

Dialogo nodig tussen islam en jodendom

door Ben Segal

De vredesdocumenten tussen Israël en Egypte zijn dan wel uitgewisseld, onderhandelingen over de tenuitvoerlegging duren voort. Zowel in Israël als in Egypte maken politieke en militaire strategen de balans op om nog eens goed te overdenken wat de resultaten zijn van de vrede. Het conflict tussen Israël en de Arabieren is breder en fundamenteeler, dan alleen een botsing tussen legers of regeringssystemen. Het is een verschil van religie, en dit betekent in het Midden Oosten niet alleen een verschil in geloof en dogma, maar ook in traditie, filosofie, uitoefening en imago.

Toch heeft Egypte, als het meest machtige en stabiele land in de Arabische wereld, Israël formeel erkend als een onafhankelijke staat. Israël heeft deze erkenning beantwoord met vriendschap.

Christenen en joden zijn de laatste jaren dicht bij elkaar gekomen op het pad dat begrip heet en in de toekomst misschien volledige erkenning. Er is nog geen toenadering gekomen om het jodendom en de islam dicht bij elkaar te brengen. Er is nog geen dialoog ontstaan.

In de basisopvattingen lijken de twee religies niet zo ver uiteen te liggen. De islamitische visie van God stoelt op „overweldigend in Zijn macht en eenheid”. De islam veroordeelt de visie van afgoderij en erkent de dag van het laatste ge-

recht en de vergevingsgezindheid van Allah.

De islam is duidelijk en standvastig. Net zoals bij het jodendom, bestaat er bij de islam geen bekladding van doctrine. Maar interreligieuze discussies tussen joden en moslems zijn geen succes en niet effectief. Een van de belangrijkste oorzaken is dat zowel joden als moslems een goed geheugen hebben. De religieuze beleving van de joden houdt de uitstekende karakteristieken van hun geschiedenis levendig. Maar zo zijn ook de gebeurtenissen van het leven van de profeet Mohammed veertien eeuwen geleden, nog even echt en levendig voor de gemiddelde moslem, misschien zelfs levendiger dan gebeurtenissen uit zijn eigen leven.

Bidden is een van de vijf steunpilaren van de islam. In zijn gebed her-

haalt de moslem dagelijks de woorden die aan Mohammed werden geopenbaard en die hij opschreef in de jaren van zijn profetie.

Dus de houding van Mohammed tegenover de joden is ook echt en levendig. Die houding was wisselvallig. Soms vriendelijk, soms onvriendelijk. Afhankelijk van Mohammeds eigen ervaringen.

In het begin zocht hij de hulp van joden in Arabië, of dat nu joden afkomstig uit Palestina waren of Arabieren die het jodendom als hun geloof hadden aangenomen. Hij had hun hulp nodig in het verspreiden van het geloof in de islam. Toen hij Mekka verliet om naar Medina te gaan, tijdens een dieptepunt in zijn leven, deed hij al het mogelijke om tot een overeenkomst met de joden te komen.

Hij stak veel van hen op. Veel van zijn theologische argumenten en sommige van zijn religieuze belevingen, zoals feesten, vasten en de spijswetten. Tijdens gebeden wendde hij zich ook vaak in de richting van Jeruzalem.

Maar de joden konden de voorwaarden van Mohammed niet erkennen. Zij zouden hem moeten erkennen als de „bezegeling” van de profeten, de laatste en grootste der profeten. Groter dan Mozes. De joden verwierpen Mohammed. Hier voor betaalden zij de prijs, zoals dat gebeurde in die dagen. Een voor een werden drie grote joodse stammen

en de joodse gemeenschappen in de steden van Arabië verbannen of zelfs uitgemoord. Maar de tegenstrijdigheid tussen joden en moslems toentertijd ging veel dieper dan persoonlijke vete.

De islam groeide uit door strijd. Al reeds onder de profeet breidde de macht zich in Arabië enorm snel uit. Later zou het als een vuurbal over West Azië tot aan China in het Oosten gaan evenals in Noord Afrika en Zuid Europa. Tegelijkertijd slonk de joodse gemeenschap. Zij verloor zowel politieke als materiële invloed in Palestina en Babylonië. Het succes van de oorlog leek de islamitische doctrine te rechtvaardigen en de vernedering die over de joden was gekomen werd beschouwd als bewijs dat het jodendom niets waard was.

Maar Mohammed was zich ervan bewust dat de islam alleen echt authentiek zou zijn als het kon worden gezien als de opvolger van het monotheïsme van de Bijbel. Hier lag het dilemma, omdat de joden zijn claim op het profetschap hadden verworpen. En zo ontwikkelde de islam rivale tradities. Abraham, de „vriend van Allah” en vader van het monotheïsme, had de rituelen in Mekka gestart en zijn opvolgers waren Ismael en Ezau en niet Izak en Jacob. De joden en de christenen, zo werd beweerd, hadden de Bijbel corrupt gemaakt. Het is waar, volgens de islam dat de joden een grotere verdienste hadden dan niet-moslems. Zij waren het Volk van het Boek en moesten met speciale consideratie worden behandeld. Maar zij waren ook het slachtoffer van beperkingen, verplicht tot het betalen van hoge belastingen, afhankelijk van het goedgevoelen van een heerser.

Maar hun status bleef inferieur aan die van de moslems. Nu zijn er signalen van een machtige nieuwe geest in de islam. Dit heeft al in sommige delen van de islamitische wereld geleid tot onverdraagzaamheid en conservatisme, zoals in Pakistan, Iran en Afganistan, waar de progressieve elementen onder druk staan.

President Anwar Sadat is een diepgelovig moslem, zich zeer wel bewust van de religieuze dimensies van zijn ondernomen actie. Hij heeft zijn hoop gevestigd dat op de berg Sinai gebedenhuizen worden gebouwd, waarin de volgelingen van de drie grote monotheïstische religies, jodendom, christendom en islam, de enige God kunnen aanbidden. In wederzijds begrip, vriendschap en respect, zouden het jodendom en islam hun verschillen en overeenkomsten moeten onderzoeken om de basis te leggen voor een echte en eeuwige vrede.

niw

Het Nieuw Israelietisch Weekblad opgericht 4 augustus 1865, is het oudst bestaande nieuws- en opinieweekblad in Nederland. Het is het enige joodse weekblad hier te lande en het orgaan van de joodse gemeenschap in Nederland. Het Nieuw Israelietisch Weekblad beoogt voorlichting te geven aan en de spreekbuis te zijn van deze joodse gemeenschap.

Redactie: Keizersgracht 117, 1015 CJ Amsterdam-C. Telefoon: 23 55 84 en 23 77 63. Tevens uitsluitend redactie: 27 62 75. Telegramadres: Anyway, Amsterdam. RELACTIE: M. Kopuit (hoofdredacteur), Ilona Eveleens, Frans Hogeboom, Annelies van den Houte.

Het NIW wordt uitgegeven door de Stichting Nieuw Israelietisch Weekblad. Het heeft geen winstoogmerken. Het bestuur van de Stichting wordt gevormd door: E. Spier (voorzitter), G. Bolle (secretaris), M. Duitscher (penningmeester), S. Keesing, H. M. Bleich, M. M. Poppers en mevr. mr. G. Weijel-Santcroos.

De abonnementsprijs van het Nieuw Israelietisch Weekblad bedraagt voor Nederland en België f 95 per jaar of f 26 per kwartaal. Voor overige landen wordt de prijs verhoogd met p.m. f 40 per jaar zeepost, f 60 per jaar luchtpost aan porto. Postgiro 14792 - Gem. Giro J 472. Bankier: Amsterdam-Rotterdam Bank N.V., Sarphatistraat 47-55, Amsterdam. Rek.nr. 43 61 77 498. Losse nrs. f 2,15. Administratie: Keizersgracht 117, 1015 CJ Amsterdam-C. Telefoon: 23 55 84 en 23 77 63. Telegramadres: Anyway, Amsterdam.

Anti Boycot Comité beschuldigt KLM van toegeven van Arabische eisen

Het Anti Boycot Comité heeft de Nederlandse luchtvaartmaatschappij KLM beschuldigd van ondemocratisch handelen. Na recentelijk de uitgifte stop te hebben gezet van niet-jood certificaten, ging de KLM er toe over van employés, die in Saoedi Arabië gaan werken te verklaren dat dezen „geen enkele betrekking met Israël onderhouden, van welke aard dan ook”. Zo'n soort „bewijs van goed gedrag, afgelegd tegenover een Arabisch land over uw medewerkers achten wij strijdig met onze democratische rechtsorde, die opkomt voor de volledige vrije politieke en maatschappelijke ontplooiing van het individu”, aldus de brief van het Anti Boycot Comité (ABC) aan de directie van de KLM.

Ook staatssecretaris Neelie Smit-Kroes van verkeer en waterstaat en voorzitter Harry van den Bergh van de Tweede Kamer-commissie inzake de Arabische boycot hebben een schrijven van het ABC ontvangen waarin de zware kritiek op de KLM wordt geuit. De nieuwe gedragslijnen, bekendgemaakt door de staatssecretaris van verkeer en waterstaat, „moge wellicht voor mevrouw Smit-Kroes reden tot tevredenheid vormen, voor het Anti

Boycot Comité geldt dit allerminst. Reeds na het bekend worden van het feit dat de KLM ook non-Israël (goederen)verklaringen uitdeelt, was ons vertrouwen in de politieke neutraliteit van uw bedrijf geschokt”, aldus het schrijven aan directeur S. Orlandini van de KLM, ondertekend door Nederlandse oeffenen, zoals prof. jhr. dr. F. A. M. Alting van Geusau, Sonja Barend, prof. dr. M. Boertien, Simon Carmiggelt, mr. Anneke Goudsmit, dr. A. H. van den Heuvel, pastoor J. J. E. Keet, dr. Ben Sajet, prof. dr. I. Samkalden, W. Thomassen.

Het Anti Boycot Comité heeft van soortgelijke organisaties in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië reacties ontvangen waaruit blijkt dat de toegevoerde politiek ten aanzien van de Arabische boycot ook internationaal tot bezorgdheid heeft geleid. „De thans ingevoerde boycotclausule met betrekking tot uw employés neemt deze bezorgdheid geenszins weg”.

De KLM-verklaring maakt volgens het ABC het de betrokken KLM-

employé onmogelijk enige relatie met Israël te onderhouden en vormt zodoende een ernstige inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van deze employés. „Op welke gronden”, zo vraagt het Anti Boycot Comité zich schriftelijk af, „meent u, nog wel een door de overheid gecontroleerd bedrijf, het recht te hebben om impliciet aan Saoedi Arabië te verklaren, dat vrije Nederlanders, die bij uw maatschappij werkzaam zijn, geen aandelen bezitten in de Israëlische ondernemingen, niet in Israël op vakantie gaan, geen Israëlische vrouw hebben of geen bomen kopen bij het zionistische Joods Nationaal Fonds”.

Het Anti Boycot Comité heeft de KLM en de staatssecretaris verzocht onmiddellijk de uitgifte van al deze boycot-documenten te beëindigen. Aan de Tweede Kamer-commissie inzake de Arabische boycot is gevraagd om tijdens de parlementaire debatten over de boycot, die op 23 en 24 oktober 1979 worden gehouden, speciale aandacht aan de KLM-affaire te besteden.

Israel-informatie per caravan door Nederland

Nu het met het zomerse buitenvermaak weer is afgelopen, door de naderende winterse koude, organiseert het Tarboetressort in Amsterdam weer allerlei culturele activiteiten. Een oude activiteit, een Hebreeuws winterseminar, wordt weer in het leven geroepen en voor het eerst zal in Nederland een Israelische informatiecaravan rondrijden.

Het Hebreeuws winterseminar voor de Europees joodse gemeenschap, bij voldoende deelname gepland van 23 tot en met 30 december 1979 in Putten, zal in vier niveaus worden ingedeeld. Dus van beginners tot gevorderden kan men een week lang lezingen, gesprekken en films over Israël en het jodendom zien en vooral horen.

De Israelische informatiecaravan zal van 8 tot en met 18 november 1979 in Nederland te vinden zijn. De caravan maakt een grote reis door Europa en is georganiseerd door de informatie-afdeling van de Wereld Zionisten Organisatie. De caravan bestaat uit twee mobiele tentoonstellingen, een over Jeruzalem en een over de Schoonheid van Israël.

Elke expositie bestaat uit vijftien panelen met illustratief materiaal, dat geplaatst kan worden in zalen van verschillende afmetingen. De tentoonstellingen zijn a-politiek met handleidingen in het Nederlands erbij verkrijgbaar.

Bovendien zijn er vijf documentaires meegenomen in de informatiecaravan op 16 mm film. Als lichte afwisseling is ook de film van Joram Gaons musical „I was born in Jerusalem” beschikbaar. Verder is er nog het een en ander aan muziek en dia's beschikbaar. Iedereen kan gebruik maken van deze caravan, bij voorbeeld voor een Israël dag op een marktplein of voor een joodse culturele avond.

Ingezonden

Advertentie 2

Het ingezonden stukje van de heer W. Vleeschhouwer ten opzichte van de heer R. Kornmehl (NIW, 12 oktober 1979) vind ik beslist niet op zijn plaats.

De familie Kornmehl huldigt het principe „laat de linkerhand niet weten wat de rechter doet”. Ik vind het beter op zijn plaats het „bestuur” van de Jeugd Alija een reprimande te geven, dat ze zo royaal met „gekregen” geld omgaat.

Scheveningen **Mevr. F. C. Alter-Wolder**

Israel Express Kibboots Tours
Weteringschans 123,
Amsterdam

Tel. 020-24 61 91

LOGICA

wapend met schaar en verontwaardiging hebben drie joodse jongeren hun afkeer tot uiting gebracht aan de VPRO-radiouitzendingen over het Midden Oosten.

hiw Com-mentaar

De Joodse Defensie Liga greep in omdat de uitzending van de VPRO misleidend was, dat er niet mee praten viel. Begrip viel op te brengen voor de actie van de jongeren, hetgeen iets anders is dan bedreiging, omdat hun handelen als een noodkreet kon worden gezien.

Wat het begrip begint wat zoek te raken als vervolgens de initiatiefnemer en adviseur van de JDL met de maker van het zo verknipte PRO-radioprogramma een PRO-tv-discussie aangaat. Dat had men voor het knippen kunnen roberen. Het wordt tevens wat begrijpelijk als deze JDL-adviseur wordt geflankeerd door twee mannen, die zich uitdrukkelijk van de actie distantieëren, omdat zij uitsluitend democratische middelen willen toepassen. Voorlichting is het woord is trouwens hun vak. Maar voor de buitenwereld, die verder reikt dan de joodse wereld, worden zij er wel mee verzenzeld.

De raadselen nemen nog toe, in een tv-show, waarvoor Naftaniel, Soetendorp wat hun optreden ter plaatse aangaat bijzondere waardering mogen krijgen, een debat aangaan met een man als dr. Anton Constandse, de totempaal van een belangrijk deel van alternatief Nederland. Hij had met de verknipte VPRO-uitzending niets te maken. Van hem was wel bekend dat hij een fervent hater is van Israël, een afkenniger van het joodse volkswaard. Kortom een man met wie men uit zionistisch oogpunt niet discussieert.

In de tv-uitzending is gebleken, dat hij veel verder is dan een Israël-hater. Dat ieder woord tegen hem gesproken te veel is. Waarom bij de VPRO eerst de banden moeten worden doorgesneden om dan toch te gaan praten is van hen onverklaarbare logica. Het is teker weinig principieel.

SCHOKKEND

Als een rots in de branding tekent De Jong in het omvangrijke negende deel van zijn Koninkrijk koningin Wilhelmina. Zij was de steun en toeverlaat.

Hoe schril staat daar de houding van anderen tegenover. Schril vooral tegenover de benarde, vervolgde joodse gemeenschap achtergebleven in Nederland. Het was uit vorige publikaties van De Jong en anderen al bekend hoe onverschillig vaak de Nederlandse regering in ballingschap tegenover de joden stond. Het was al bekend hoe ambtelijk, bureaucratisch en vaak meedogenloos tal van Nederlandse vertegenwoordigers de gevluchte joden hulp verleenden. Als zij het al gaven. Maar iedere keer is het schokkend er kennis van te nemen.

Er is geen bijstand gegeven aan de vervolgd joden in Nederland. De hulp aan joden uit Nederland die een andere nationaliteit bezaten werd geheel onthouden. Het werd zelfs verboden joden vrij te kopen, joodse kinderen te redden. Men heeft er mee ingestemd, dat de Nederlandse overzeese gebiedsdelen in beginsel besloten vluchtende joden geen toegang te verlenen. Hulp aan joden diende door joodse organisaties te worden gedragen.

Dat waren besluiten door de Nederlandse regering in het vrije Engeland genomen. De claim die de joden hebben is voorlopig nog niet ingelost.

Van Thijn pleitte op demonstratie voor vrijlating Sjaranski

door Ilona Eveleens

„De zaak van de mensenrechten is een universele zaak van menselijkheid en daarom ook onze zaak, vastgelegd in internationale verdragen.” Deze woorden sprak Ed van Thijn, voorzitter van het Comité Olympische Spelen en mensenrechten, tijdens de Simchat Tora-demonstratie voor Sowjetjoden in Amsterdam.

Enkele honderden mensen, onder wie jongeren met borden met foto's van Sowjetjoden die geen uitreisvisum krijgen, hadden zich zondag 14 oktober 1979 op het Mr. Visserplein verzameld om te protesteren tegen de behandeling van joden in de USSR door het Kremlin.

Drs. Ed van Thijn, die vier jaar geleden voor het laatst tijdens de Simchat Tora-demonstratie had gesproken „helaas over hetzelfde onderwerp”, zoals hij zei, richtte voornamelijk de aandacht op Anatoli Sjaranski, die tot dertien jaar werd veroordeeld wegens landver-

raad en contacten met de Amerikaanse inlichtingendienst CIA.

„Sjaranski heeft niet alleen de moed refusnik te zijn, maar heeft te zamen met Slepak en de niet-jood Orlov het Helsinki-comité opgericht. Zij stelden de normaalste vraag aller vragen. Zij vroegen de Sowjetautoriteiten of zij bereid waren de slotakte, die ook door het Kremlin was ondertekend, uit te voeren,” verklaarde Van Thijn tijdens de bijeenkomst, waar zich onder de aanwezigen ook dr. Michael Stern, zelf voormalige refusnik bevond.

De voorzitter van het Comité Olympische Spelen en Mensenrechten wees erop dat Sjaranski ernstig ziek is. Een medisch bulletin van vier hoogleraren, naar aanleiding van informatie van medegevangenen en zijn moeder, toont aan dat „continuering van de gevangenschap, zonder medische hulp,

Drs. Ed. van Thijn: inhumaan

het leven van Sjaranski in gevaar zou kunnen brengen. Nu moeten we een krachtig beroep doen op de Sowjet Unie om een einde te maken aan het vasthouden van Sjaranski. Waarom is zo een machtige staat als de Sowjet Unie zo inhumaan tegen een mens. Waarom is er van hem een zondebok gemaakt,” zei Van Thijn.

Tijdens de protestbijeenkomst bij de Dokwerker las de liberale rabbijn van Den Haag, Awraham Soe-

tendorp, een brief van de voormalige gevangene in de Sowjet Unie, en thans in Israël levende Zeev Zalmanson voor. „In de verschrikkelijke jaren in de dwangarbeiderskampen konden wij joden gemakkelijker ons lijden dragen omdat wij wisten dat onze broeders en zusters overal in de wereld ons nooit in de steek zouden laten.” Wel benadrukte Zalmanson dat men niet mag rusten alvorens alle refusniks en ballingen, omdat zij bij het Helsinki-comité behoren, zijn vrijgelaten.

Maar met name Ida Noedel, de Engel der gevangenen, gelooft niet meer in haar vrijlating. Zelf refusnik hielp Ida Noedel de gevangenen, die waren opgesloten omdat zij een uitreisvisum naar Israël aanvraagden. In 1978 werd zij zelf veroordeeld tot ballingschap in Siberië. „Ik geloof niet meer dat jullie aan me denken,” zei Ida Noedel tegen haar zuster Ilana Friedman tijdens een spaarzaam moment dat beiden elkaar telefonisch konden spreken. Tijdens de Simchat Tora-bijeenkomst bleek dat men in Amsterdam, in Nederland, evenals elders in de wereld nog aan Ida Noedel denkt en dat al het mogelijke in het werk wordt gesteld om de Engel der gevangenen vrij te krijgen.

De lijst van namen van mensen die gevangen zitten of in moeilijke omstandigheden leven omdat zij een uitreisvisum aanvragen of de mensenrechten controleerden is nog veel langer. Op de lijst die het Solidariteitscomité voor Russische joden, dat de bijeenkomst had georganiseerd, had samengesteld stonden dit jaar ook twee niet-joodse namen. Maar al die namen vormen, zoals Awraham Soetendorp het omschreef „een schreeuw in de nacht”.

Bussum

krijgt weer voorzanger

De heer Ph. Cohen (62) wordt per 1 november 1979 de nieuwe voorganger van de Nederlands Israelietische Gemeente Bussum, als het opperrabbinat goedkeuring heeft verleend. De raad en het bestuur van de NIG-Bussum heeft de in De Bilt woonachtige heer Cohen bereid gevonden de taak van oud-voorganger dr. Jaap Colthof over te nemen. In de afgelopen jaren heeft de heer Cohen reeds de sjabbatdiensten in het bejaardenhuis Beth Shalom te Amsterdam geleid.

Het grootste gedeelte van de laatste dertig jaar heeft de heer Cohen in Israël gewoond. Hij werkte daar als veearts. Voor studietoelagen kwam hij echter frequent naar Nederland. De nieuwe voorganger van Bussum, in het bezit van allerlei rangen godsdienstonderwijs, heeft thans geen volledige betrekking meer en zal, zoals het bestuur van de NIG-Bussum hoopt „niet alleen het sjoelgebeuren op voortreffelijke wijze op zich nemen, zoals een ieder kon vaststellen tijdens de proefdienst, maar die bereid is zijn aandacht en tijd te geven aan de contacten met de leden”.

Telefonische reacties bij Soetendorp na tv-debat

Rabbiijn Awraham Soetendorp heeft als enige van de drie een joodse mening vertolkende discussianten in de tv-uitzending VPRO Kritisch of antisemitisch enige telefoontjes gekregen die niet van genegenheid voor joden getuigen. Beide andere woordvoerders, de evenmin onbekende Hans Knoop en Ronnie Naftaniel zijn ongemoeid gelaten. Ook de Nederlands Israelietische Gemeente te Rotterdam moest een telefonische scheldpartij over zich heen laten gaan. Knoop zowel als Naftaniel gewaagt van tientallen positieve reacties. Die zijn ook bij Soetendorp binnengekomen.

Rabbiijn Soetendorp zei ons in de loop der jaren tal van antisemitische brieven en telefoontjes te hebben ontvangen, ook na de uitzendingen van de tv-serie Holocaust, maar de antisemitische reacties die hij na zijn deelname aan de VPRO-tv uitzending ontving serieuzer te nemen. Daarentegen zegt ons Hans Knoop, dat hij geen enkele last van wie of wat ook heeft. Ook Ronnie Naftaniel van het Centrum Informatie en Documentatie Israël laat ons weten geen antisemitische reacties te hebben gekregen.

De reacties zouden, een stuk of drie, bij Rabbiijn Soetendorp zijn bin-

Drs. Ronnie Naftalie: geen antisemitische reacties

nengekomen na de VPRO-tv. Deze

Rabbiijn Awraham Soetendorp: telefoontjes

uitzending zondag 14 november 1979 was ingelast, nadat joodse jongeren de woensdag er aan voorafgaande de voor radio-uitzending gereedliggende banden hadden vernietigd. De radiouitzending over martelingen door Israël en de sympathie voor Palestijnen werden tendentueus en misleidend gevonden. Aan de tv-discussie onder Joop van Tijn werd behalve door de heren Soetendorp, Knoop en Naftaniel deelgenomen door Herman Vuijsje van de Haagse Post, Ronald van den Bogaard, redacteur van VPRO-radio en dr. Anton Constandse.

Vuijsje maakte deel van het forum uit, omdat eerder dit jaar bij de Haagse Post door joodse jongeren de ruiten waren ingegoooid, nadat een reportage over de Nederlandse Unifilmilitairen in Libanon was verschenen met anti-joodse en anti-Israëliëse uitingen. Het is niet duidelijk in welke hoedanigheid Constandse deel van het forum uitmaakte.

Hij liet zich tijdens de tv-discussie uit als nimmer tevoren. Nog afgezien dat hij vragen stelde in de trant van „Zit u hier als jood of als Nederlander”, maakte hij duidelijk dat hij Israël beschouwt als de nazi van het Midden Oosten en het land waar de bloed- en bodemtheorie van kracht is. Na afloop van de discussie reden de heren Soetendorp en Constandse gezamenlijk naar Der Haag. Tijdens de autorit zou Constandse Rabbiijn Soetendorp uitleg van zijn bedoelingen hebben gegeven.

NZB-bestuurders dreigen met uittreden bij benoeming Knoop

Henoch Wajsborg zal uit het bestuur van de Nederlandse Zionisten Bond treden indien de algemene vergadering zal besluiten Hans Knoop van de Cheroet te kiezen. De Cheroet overweegt Knoop, bestuurslid van de Nederlandse afdeling van premier Menachem Begins Cheroetpartij, kandidaat te stellen.

De algemene vergadering van de Nederlandse Zionisten Bond zal 2 en 3 februari 1980 te Amsterdam bijeenkomen. Zij heeft dan zeker drie nieuwe bestuurders te kiezen. Behalve de al geruime tijd bestaande vacature zullen aftreden dr. B. N. Cachra en voorzitter A. van Gelderen. Het is niet zeker dat de heer Van Gelderen dan weer voorzitter van de Liberaal-joodse Gemeente te Arnhem zal worden. Deze gemeente besloot dat hij zijn voorzitterschap moest neerleggen toen hij voorzitter werd van de Nederlandse Zionisten Bond.

Minstens nog een bestuurder van de Nederlandse Zionisten Bond zou overwegen zijn functie op te geven, indien Hans Knoop wordt benoemd. Ook twee kandidaten voor een be-

stuursfunctie zouden te kennen hebben gegeven niet samen met Knoop in het NZB-bestuur zitting te willen nemen.

Met zionisme of partijpolitieke opvattingen hebben de tegenstellingen overigens niets van doen. Wajsborg, die binnen het bestuur van de Nederlandse Zionisten Bond als eerste zijn bezwaren kenbaar maakte zegt ons, dat hij zijn zionistische bestuursfunctie „een spannende en plezierige vrijetijdsbesteding vindt. Dat wil ik zo houden. Ik zit voor mijn plezier in het bondsbestuur. Dat zal ophouden als ik met Knoop moet samenwerken.”

Wajsborg benadrukt daarbij, dat in het NZB-bestuur thans zitting heeft Philip Krant, bestuurder van de

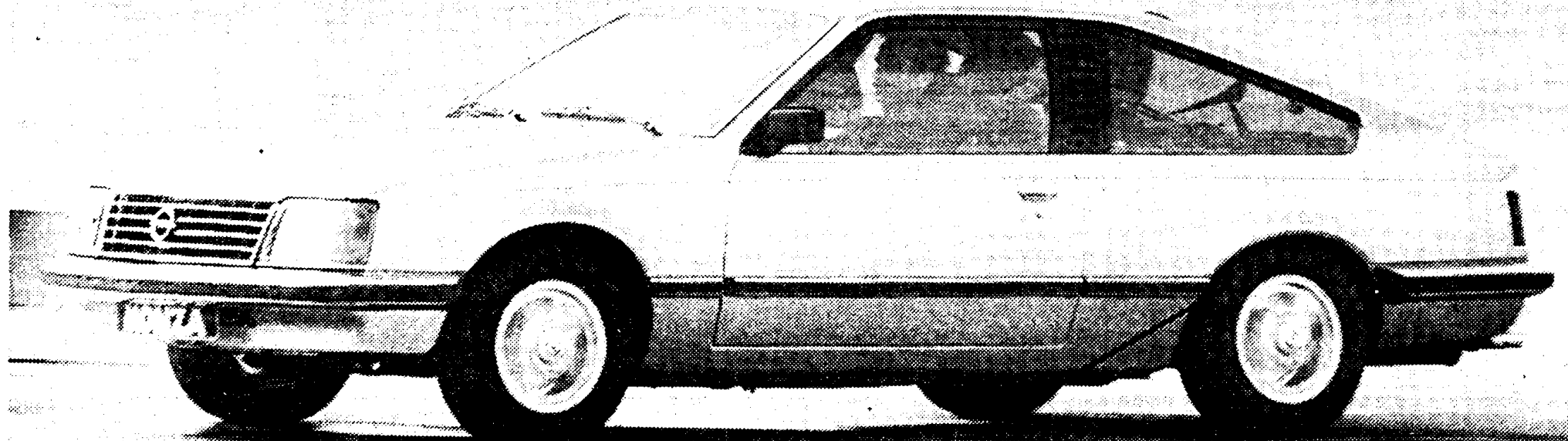
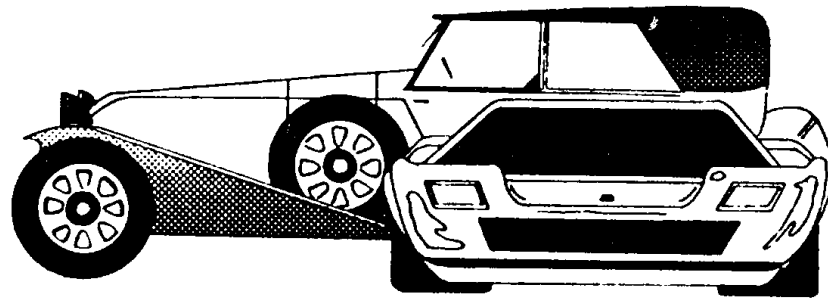
Cheroet Nederland, zonder dat het tot conflicten leidt. Tussen Hans Knoop en de Nederlandse Zionisten Bond kwam het al eerder tot tegenstellingen die tot uitsluiting van Knoop moesten leiden.

Het Landelijk Verkiezingscomité van de Nederlandse Zionisten Bond heeft in oktober 1977 Knoop niet willen accepteren als kandidaat voor de afvaardiging naar het Zionistencongres in Jeruzalem, aangezien Knoop geen bijdrage verstrekte aan de Collectieve Israël Actie of Joods Nationaal Fonds. Later werd Knoop toch geaccepteerd nadat hij zijn verplichtingen afdoende kon aantonen.

Hij stond als Cheroetafgevaardigde echter op een onverkiesbare plaats.

Naar Jeruzalem trok voor de Cheroet H. Natkiel. Het zou het begin worden van de scheuring binnen de Nederlandse Cheroet, leidend tot processen om de ledenlijst.

haal 'm uit niw 's showroom

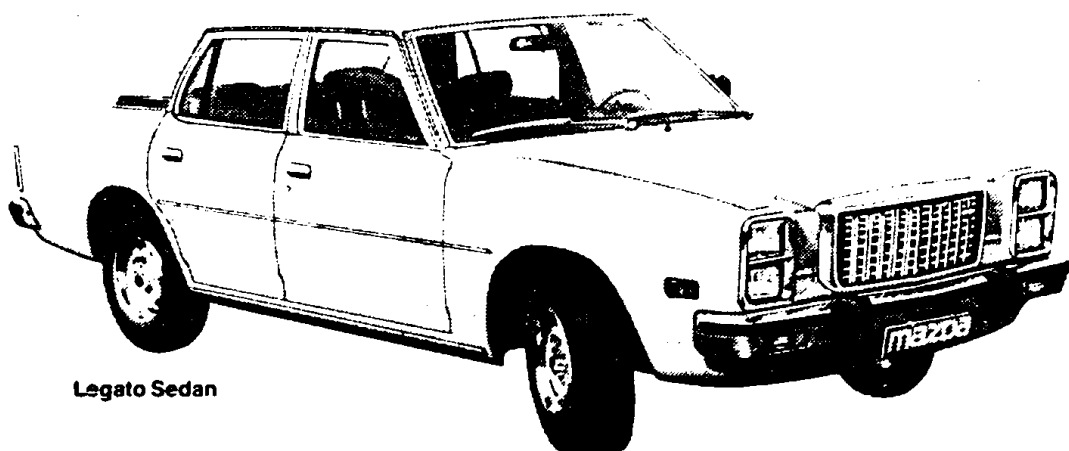

KOM ZIE EN RIJ DE NIEUWE OPEL MONZA IN AMSTELVEEN BIJ OPEL RIVA AMSTELVEEN
AMSTELVEEN, VLIELANDSTRAAT 1, TELEFOON 020-432680
VOLLEDIGE SERVICE EN ONDERHOUD, SNELLE SCHADE-AFWIKKELING EN GEBRUIKTE AUTO'S MET VOLLEDIGE GARANTIE
VAUXHALL, BUICK, CHEVROLET, PONTIAC, OLDSMOBILE, OPEL

profiel van de

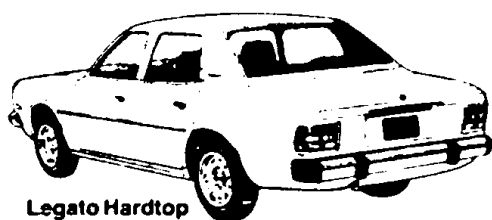
Mazda Legato

Elegant en stijlvol • Aantrekkelijk en gedistingeerd •
 Uiterst ruim • 2-Liter motor • Komfortabele vering • Sedan- en
 Hardtopuitvoering • Kompleet uitgeruste klassewagen

Legato Sedan

Wanneer was het de laatste keer,
 dat u iets sensationeels meemaakte?
 Iets als een adembenemende ervaring
 onderging? In ons beschermde en
 gereguleerde leven komt zoiets
 inderdaad niet vaak voor.
 Daarom kunnen wij ons juist zo goed
 voorstellen dat u weleens zo'n
 ervaring zou willen ondergaan.
 Iets mee zou willen maken, waar u later
 in gedachten nog lange tijd mee bezig
 bent.
 Dan zou u toch eens een proefrit met
 de Mazda Legato moeten maken...

Legato Hardtop

Mazda Legato Sedan
 (4-versnellingen) f 18.895.-
Mazda Legato Sedan
 (automaat) f 19.995.-
Mazda Legato Hardtop
 (5-versnellingen) f 20.895.-
Mazda Legato Hardtop
 (automaat) f 21.795.-

Prijzen inclusief B.T.W.
 Afleveringskosten f 299.-
 inclusief B.T.W.
 (transport, kentekenplaten,
 NL-transfer, rijklaarklaarmaken en
 leges). L.P.G.-inbouw mogelijk.

mazda

Uw Mazda-dealer voor vertrouwde
 zekerheid ook voor occasions met
 Mazda/Bovag garantiebewijs:

autobedrijf autinga bv

Amsterdamseweg 136 -
 Amstelveen - 020-413222

Mazda maakt Japanse perfectie voordelig.

HONDA ACCORD

In prijs zijn wij gelijk,
 doch in service
 zijn wij beter.

Dealers
 waar u terugkomt.

van PELT & DIJT/BIESHEUVEL BV

Amsterdam: Overtoom 230-232, 020-184417/181661,
 Amstelveenseweg 88-90, 020-838440/837083
 Ellermanstraat 35 (hoek Spaklerweg), 020-656072
 Hoofddorp: Broekerveerstraat 121, 02503-10167

VAG-autovroon

Officieel VW Audi-dealer

Amsterdam

CENTRALE VERKOOP, LEASING
 ± 80 ANWB-gekeurde occasions
 Haarlemmerweg 337, tel.: 020-825785

PLAATWERKERIJ EN SPUITERIJ
 voor alle schades + service
 Donker Curtiusstraat 6, tel.: 020-849505
 VERKOOP NIEUWE EN GEBRUIKTE AUTO'S
 + service
 Lodewijk van Deysselstraat 77, tel.: 020-113119

autovroon Autoverzorgers van A tot Z

2CV

Dyane

GS

CX

CITROËN

OFFICIEEL CITROEN AGENT

Dir. M. KEIZER

Reparatie - onderhoud - verkoop van nieuw en occasion.
 SIMON STEVINSTRAT 2a - 12a — TELEFOON 93 27 50* — AMSTERDAM-O

Opinie

Zwart geld van PLO

Nu andere zwarte leiders in de Verenigde Staten hebben laten blijken, dat het niet vanzelfsprekend is dat Amerikaanse negers achter de idealen van de PLO staan, komt er steeds meer informatie los over de achtergronden van de politieke strijd die zich, naar thans blijkt, tussen de diverse zwarte organisaties afspeelt. Het kan de steun die de bekende negerleider dominee Jesse Jackson aan de zaak van de PLO geeft, worden verklaard?

De vorige week schreef het dagblad The Christian Science Monitor in een analyse, dat Jackson van een aantal Arabische leiders geld had gevraagd en gekregen ten behoeve van het werk van zijn organisatie, Push. Push zet zich in voor beter onderwijs ten behoeve van het zwarte deel van de Amerikaanse bevolking.

Volgens deze krant, had Jackson ook gezegd dat hij er niets voor voelde zijn nek uit te steken voor de PLO, als daar niet iets zeer wezenlijks tegenover stond, namelijk geld. De New York Times bericht dat het verzoek van Jackson heeft geleid tot een bijdrage in de kas van Push van minstens 20.000 gulden, gestort door een groep Arabische zakenlui. Afgelopen zaterdag had de negerleider een groep van 140 Arabische zakenlieden toegesproken. Letterlijk zou hij hebben gezegd, „Ik kan uw zaak steunen, maar dan zult u zich moeten inzetten voor de beweging van gelijke burgerrechten.”

De New York Times meldt tevens, dat de Arabische zakenwereld ook de reizen betaalt die Jackson, zijn echtgenote en een aantal bestuursleden van zijn organisatie, hebben gemaakt naar het Midden Oosten. Jackson heeft dat toegegeven onder

het motto dat daar niets op tegen is. Andere zwarte leiders bezoeken momenteel Israels op kosten van dat land. Dat blijkt te kloppen. Een groep zwarte leiders heeft Israël bezocht op uitnodiging van de Histadroet, de Israelische vakbeweging.

Jackson heeft aangekondigd zich verder te zullen inzetten voor de Arabische zaak en in het bijzonder de PLO, zo melden Arabische bronnen. Hij zou plannen klaar hebben voor uitgebreide financiële acties in de vorm van liefdadigheidsavondjes, waarbij de genodigden voor prijzen die variëren van 500 tot 10.000 gulden, een tafeltje kunnen huren.

De berichten over de financiële overeenkomst tussen Jackson en de Arabische wereld plaatsen de spanningen van de afgelopen maanden tussen joden en negers in de Verenigde Staten in een enigszins ander daglicht.

De reis die de zwarte leider Bayard Rustin naar Israël maakte en de ernstige kritiek, die een andere belangrijke leider, Vernon Jordan, op de politiek van Jesse Jackson had, hebben bovendien een felle discussie op gang gebracht, waarover dagelijks alle kranten op hun voorpagina's berichten.

Inmiddels is het duidelijk dat de Amerikaanse regering en die van Israël duidelijk in de maag zitten met de gevolgen van het ontslag van VN-ambassadeur Andy Young, de aanleiding tot de gespannen verhouding tussen joden en negers in

door
Bernard Hammelburg

de Verenigde Staten. Young vertelde in een vraaggesprek dat er op het moment van zijn ontslag gewerkt is aan een gezamenlijke Israelisch-Arabische verklaring, waarin met zoveel woorden werd gezegd dat Israël niet verantwoordelijk was voor de affaire-Young. Wegens ziekte van de Israelische premier Begin is die verklaring er toen niet gekomen.

Nu kan men van al deze gegevens denken wat men wil. Het zou van gebrek aan realiteitszin getuigen om te beweren dat er helemaal geen spanningen tussen joden en negers zijn. Maar daar staat wel het een en ander tegenover.

In de eerste plaats wijzen joodse en zwarte leiders steeds meer op hun historische banden, ontstaan in de dagen van de beweging voor gelijke burgerrechten, een beweging die altijd op joodse steun heeft kunnen rekenen. Niet uit liefde of uit vriendschap, maar uit solidariteit met een onderdrukt volksdeel hebben de Amerikaanse joden door de jaren heen altijd aan de kant van de negers gestaan.

In de tweede plaats geeft de stroom berichten over de achtergronden van de aantrekking van de banden tussen PLO en een aantal negerleiders aan, dat er ook in zwarte kringen dringende behoefte bestaat om niet de indruk te vestigen dat „de Amerikaanse neger achter de PLO staat”.

Niemand weet overigens hoe de gemiddelde Amerikaanse neger over de zaken denkt. In Israelische diplomatieke kringen wordt aangenomen, dat de belangstelling voor de problemen van het Midden Oosten in zwarte kringen niet bijster groot is, en dat de politieke strijd tussen een aantal leiders een enigszins vertrokken beeld geeft van de werkelijkheid.

Zo'n redenering kan geen stand houden. Het zijn immers altijd de leiders, die standpunten formuleren en politiek maken en creëren. Daarom is het van het grootste belang, dat er op zijn minst duidelijkheid bestaat omtrent de beweegredenen van de mensen die in het openbaar uitspraken doen en daden stellen. Wat dat betreft is de stroom berichten van de afgelopen dagen zeker van belang.

Valse VPRO

Voor het eerst in mijn leven ben ik vorige week trots geweest op een daad van Nederlandse joden. Een verademing was het om naast doorwrochte ingezonden stukken van joden nu ook eens een daadwerkelijke actie te mogen aanschouwen.

Een actie overigens waarbij geen geweld is gebruikt, waarbij niemand ook maar een haar is gekrenkt, maar die haar uitwerking niet heeft gemist. Moedige jongens zijn het geweest. Zij zijn tot hun versterking van de liederlijke VPRO-uitzending gekomen in het volste besef dat officieel joods Nederland zich zou haasten zich van hun daad te distantiëren. Dit soort fatsoensrakkerij binnen joods Nederland voltrekt zich nu eenmaal sneller dan het geluid.

Toch zal ook officieel joods Nederland, het Nederland van de joodse regenten, nu moeten erkennen dat het saldo van de acties positief is geweest. Voor het forum van televisiekijkend Nederland is de VPRO, en met name de voor deze omroep gezichtsbepalende buitenland commentator Constandse, zondagavond finaal door het behang gegaan. Sterker dan ooit het Cidi heeft vermogen te doen is met deze actie meer bereikt dan alle verhuishagens vol ingezonden stukken en zwartboeken ooit hebben uitgehaald.

door
Hans Knoop.

Bij herhaling is mij de afgelopen week de vraag gesteld of ik mij a priori achter alle toekomstige acties van de Joodse Defensie Liga stel. Het antwoord is een ondubbelzinnig „nee”, ook al zal in geval van een misplaatste actie mijn sympathie voor de beweegredenen van deze groep zwaarder wegen dan het burgermansfatsoen van officieel joods Nederland. Nadrukkelijk stelt de bewuste groep zich op het standpunt dat zij niet als eerste geweld zal aanwenden en uitsluitend in geval van zelfverdediging dit middel zal aanwenden.

Op die zelfverdediging bereidt men zich dan ook voor. Dat is geen schandelijke, maar een voor iedere jood buiten Israël hoogst noodzakelijke zaak. Met klem wijs ik de visie van sommige zionisten van de hand dat joden zich in de verstrooiing niet zouden moeten beschermen en naar Israël zouden moeten komen als zij zich bedreigd voelen.

Joden hebben het recht op terugkeer naar Israël, maar zullen daarnaast ook hun rechten kracht moeten bijzetten om daarbuiten als volwaardige leden van de maatschappij te kunnen leven en functioneren. Daarom ook wijs ik de eenzijdige acties van Israël af om zich uitsluitend in te zetten voor de rechten van de Sowjetjoden om te kunnen emigreren naar Israël. Dat recht moeten ze inderdaad hebben, maar daarnaast zouden ook hun rechten moeten worden beschermd en moeten worden gehonoreerd om in de Sowjet Unie als jood te kunnen leven.

Vanuit die optiek vind ik een beweging als de Defensie Liga noodzakelijk. Daar waar joodse rechten worden geschonden, daar waar ons volk, hier of in Israël, wordt belasterd moet men ons joden op zijn weg vinden. Zij die tot de conclusie komen dat emigratie naar Israël hun oplossing is, ondersteun ik van harte, maar dat wil niet zeggen dat zij die, om welke reden dan ook, achterblijven alles lijdelijk over zich moeten laten heengaan.

Gevoelens, geen incident

In welk land men ook komt, bij joden bestaat de laatste tijd algemeen de indruk, dat het antisemitisme aan het toenemen is. Niet dat er werkelijk incidenten zijn aan te wijzen. Wie het antisemitisme wil aflezen aan de openlijke uitingen van jodenhaat zal tot de conclusie moeten komen, dat er niet meer en niet minder voorvallen zijn dan vijf of tien jaar geleden. In de jaren sinds het nazisme is verslagen zijn er perioden geweest, dat het antisemitisme virulenter en gevaarlijker de kop opstak.

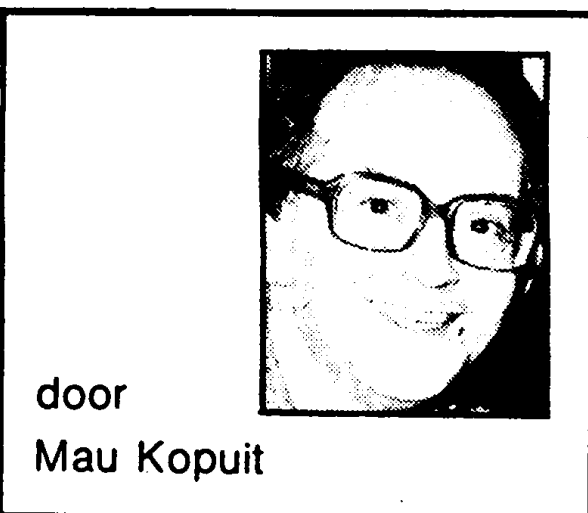
In de eerste naoorlogse jaren was er in Nederland zeker een wijd verbreide jodenhaat. De weinige teruggekeerde joden werden met grimmige gezichten in plaats van met open armen ontvangen. Zij moesten vechten om hun bezittingen en rechten terug te krijgen. In het begin van de jaren zestig ging een golf van antisemitisme over West Europa, tot uiting komend in gemolesteerde joden, ingegooide ruiten, bekladderde synagogen. Toch voelden de meeste joden zich toen minder onbehaaglijk dan thans het geval is. In de jaren zestig was Israël er als rots in de branding.

In Frankrijk doen zich thans incidenten voor, die onmiskenbaar op antisemitisme wijzen. Toch zei ons in een recent interview Baron Alain de Rothschild, president van het Consistoire Central Israelite de France (voorzitter van de een half miljoen joden omvattende federatie van joodse gemeenten) en tevens president van het Conseil Representatif des Institutions Juives de France (voorzitter van de gezamenlijke voorzitters van joodse organisaties): „Het antisemitisme is niet diep geworteld. Het is een microbe in het hart van ieder mens. Het komt van tijd tot tijd tot uitbarsting. Veel gevaarlijker dan het antisemitisme is de verheerlijking van het nazisme. Het ontdoet de mensen van hun schuldgevoelens en die gevoelens verhinderen om antisemitisch en gewelddadig te worden.”

Er is in Nederland geen verheerlijking van het nazisme. Maar het gesol met het proces tegen de van moord op joden in eerste instantie veroordeelde, al enige tijd zich in vrijheid bevindende Pieter Menten, geeft tal van joden de idee dat met hun gevoelens geen rekening meer wordt gehouden. Die gevoelens werden voorheen ontzien. Dat is niet meer het geval.

Wie kranten, radio en tv volgt merkt dat over joden vrijer wordt geschreven dan jaren voordien. Even vrij als over Belgen, katholieken en anderen. Maar joden houden niet van die vrijheid ten koste van hen. Zij hebben in de lange geschiedenis geleerd waar deze drempelverlaging toe kan leiden. Het wordt gauw als antisemitisme bestempeld en aangevoeld, ook al is dat geenszins de bedoeling.

Met de toenemende kritiek op Israël is daarbij nog gekomen, dat de joodse zekerheid aan het wankelen is. Voor veel joden is er geen verschil tussen antisemitisme en het bestaansrecht van Israël ondermijnende kritiek. Want Israël is de kern van het jodendom geworden. Voor veel

door
Mau Kopuit

joden is Israël het enige joodse houvast. Kritiek op het Israelische regeringsbeleid kan worden geuit maar kan voor joden niet zo ver gaan dat aan de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie rechten ten koste van Israël worden toegekend. Want die PLO, Israels premier Menachem Begin heeft het geïntroduceerd, wordt door haar moorden in Israël en door haar Handvest, waarin zo duidelijk vernietiging van Israël staat omschreven en verdrijving van de joden die Palestina zijn binnengekomen na „de zionistische invasie” van 1917, als een verlengstuk gezien van het nazisme.

Pleidooien ten gunste van die PLO worden gezien als antisemitisme, een klimaatverandering ten nadele van Israël die doorwerkt op de joodse gemeenschappen. Een drempelverlaging die het schuldgevoel wegneemt. Want zo vaak heeft Begin de PLO en het nazisme op een lijn gesteld, zo vaak heeft de Israelische premier betoogd dat een Palestijnse staat als buur de ondergang van Israël ten doel heeft, dat joodse gemeenschappen hier en elders verdediging van de PLO door blamering van Israël niet kunnen verdragen. Het wordt gezien als het tornen aan het bestaansrecht van Israël. Als een uiting van jodenhaat.

Na de moord op zes miljoen joden is Israël met zijn drie miljoen joodse inwoners zo in het joodse bestaan verweven, dat aantastingen van zijn bestaansrecht niet politiek worden vertaald maar als antisemitisme wordt uitgelegd. Kritiek op het Israelische regeringsbeleid kan niet accepteren, men zit er vaak zelf vol mee. Maar als deze kritiek wordt geuit door vergoelijking van de PLO die in woord en daad op vernietiging van Israël uit is, dan gaat dat verder dan het joodse incassingsvermogen kan verdragen.

Oude wijn in nieuwe zakken. Het wordt gezien als antisemitisme. Daardoor denkt men dat het antisemitisme aan het opkomen is. Geen incidenten, wel gevoelens.

Er is in Europa geen antisemitisme, in de vorm waarin men dat kende in de lange periode van de duistere joodse verstrooiing. In Nederland zijn er nauwelijks uitingen van jodenhaat. Maar de sympathie voor Israels vijanden neemt toe. Er wordt geknaagd aan een van de belangrijkste pijlers van het joodse voortbestaan. Dat brengt vrees mee.

En vrees die toeneemt omdat Israël de PLO kenschetst als de nieuwe nazi, uit op de moord op joden. Een vrees die wordt ingegeven door daden en woorden van die PLO. Het joodse volk, toch al immer gevoelig voor bepaalde uitlatingen, is na de ervaringen van 1933-1945 onder de nazi's overgevoelig geworden. Alles wat niet mee is, is tegen. Waakzaamheid is goed, overdrijven kan ernstig zijn. Het gaat de zenuwen aantasten en eigen kracht ondermijnen.

CHANOEKAH-FEESTWEEKEND

**JOODSE GEMEENTE HAARLEM
HOTEL MAASTRICHT IN MAASTRICHT**

Op 14, 15, 16 en 17 december a.s. 24, 25, 26 en 27 Kislew 5740
zullen wij opnieuw een groots opgezet feestweekend organiseren.

**HOTEL
MAASTRICHT**

de ruitersj maastricht nederland
telefoon 043-541711 • telefax 500222

Na het geweldige succes van verleden jaar en in een zeer goede samenwerking, nodigen wij U thans uit deel te nemen aan dit weekend. Voor allen die van de voor-inschrijving hebben gebruik gemaakt is deze advertentie niet van toepassing. De prijs van dit totaal-weekend bedraagt f 350,— per persoon inclusief alle overnachtingen in het 5 sterren Hotel en alle maaltijden inclusief het Gala Diner-Dansant met showorkest en artiesten. Er zijn uitsluitend 2-persoons kamers of nog enkele 3- of 4-persoons suites.

De Speldiensten worden gehouden in het Hotel, alleen de Sjabbat ochtenddienst in de prachtige Synagoge in Maastricht.

Alle aanmeldingen zullen in volgorde van binnenkomst worden behandeld en zo mogelijk direct aan U worden bevestigd.

Wij hopen dat U tezamen met ons Chanoekah zult willen vieren in dit prachtige Hotel en zeer mooie omgeving, waar U tevens de gelegenheid krijgt een mooie bustour te maken, alvorens wij U uitnodigen tot een 2 uurs bezoek aan het Casino in Valkenburg op zaterdag. Ook dit jaar hopen wij het weer mogelijk te maken dat Joods Nederland bij deze Simcha aanwezig is en „iedereen weer iedereen“ kan ontmoeten.

Uw spoedige aanmelding bij het Secretariaat van de Joodse Gemeente Haarlem, Kenaupark 7, of bij Hotel Maastricht in Maastricht zal door ons op prijs worden gesteld.

golden
tulip

FAVORI

Wedgwood

Cristal

Daum

Peil

Lalique

handgeslepen

De originele uitnodiging en velding
Gedrukt op 158 Amsterdam, telefoon 020-47170

EDEN TOURS HOLLAND

**verzorgt Israel reizen
voor**

- buitenlandshebbers —
- familiebezoekers —
- sportievelingen —
- zonzonbezoekers —
- waterratten —
- en voor —
- U —

Eden Tours Holland
voor verzorging

Bel of schrijf nu:

**EDEN TOURS
HOLLAND**

Postbus 311

Kerkstraat 51

Hilversum - 02182-01715

Sadat geobsedeerd door berg Sinai

door Mosje Sjaron

Al sinds het eerste begin van de onderhandelingen tussen Israël en Egypte is president Sadat gefascineerd geweest door de berg Sinai. Toen het duidelijk werd dat er een vredesverdrag zou worden ondertekend, stelde hij voor dat deze plechtigheid zou plaatsvinden op de top van de berg, waar, volgens de traditie, de Almachtige het woord richtte tot Mozes. Die gedachte, welker mystieke en symbolische betekenis eenieder welhaast duidelijk zal zijn, werd niet zo ernstig genomen als Sadat wel hoopte. Premier Begin sprak er nogal luchtig over, door zich af te vragen of er wel muilezels beschikbaar zouden zijn om de ondertekenaars, de presidenten van Egypte en de Verenigde Staten en hemzelf, de berg op te brengen. Maar men kan ervan overtuigd zijn dat Israël precies begreep wat er achter die gedachte schuil ging, want Sadat deed zijn plan vergezeld gaan van nog een plan dat hij de wereld aanbood. Hij kondigde aan op de berg Sinai een moskee, een kerk en een synagoge op te richten, om daarmee de broederschap te symboliseren van de drie voornaamste monotheïstische geloofsrichtingen in een tijdperk van vrede.

Over het plan van Sadat geraakte een groot aantal mensen in extase. Diverse architecten zouden, naar verluidt, ontwerpen maken voor de gebouwen en ten minste een joodse godsdienstige leider is bereid daar in te springen. Men kan alleen maar hopen dat christenen en joden die zich voor dit project interesseren, zich herinneren dat in overeenstemming met de mohammedaanse wet de moskee op een hoger gelegen plaats moet komen of anderszins moet uitsteken boven de kerk en de synagoge.

Bovendien voegde Sadat aan zijn belofte van de bouw van deze drie bedehuizen toe dat hij in zijn laatste wil had vastgelegd dat men hem op de berg Sinai moest begraven. En ten slotte, en dat was zeker niet het geringste, slaagde hij erin premier Begin - „Ik weet dat ik met hem zaken kan doen” - ertoe over te halen de Santa Katarina-zone aan Egypte over te dragen, inbegrepen Jebel Moesa, de berg van Mozes, zoals de Sinai in het Arabisch wordt genoemd.

Dit vooruitlopend op het schema, zodat hij daarop in het bijzonder de nadruk kan leggen op 19 november, de tweede verjaardag van zijn bezoek aan Jeruzalem.

Men zou zich kunnen afvragen waarom Sadat zo geïnteresseerd is in de berg Sinai. Zelfs mensen die er nog maar twee jaar geleden heel weinig van hem afwisten, hebben nu begrepen dat hij een meester der symboliek is, een tovenaars als het om publieke betrekkingen gaat en een propagandistische virtuoos. Achter zijn wonderlijke obsessie met betrekking tot de berg Sinai gaat een diepe betekenis schuil.

Ambitie

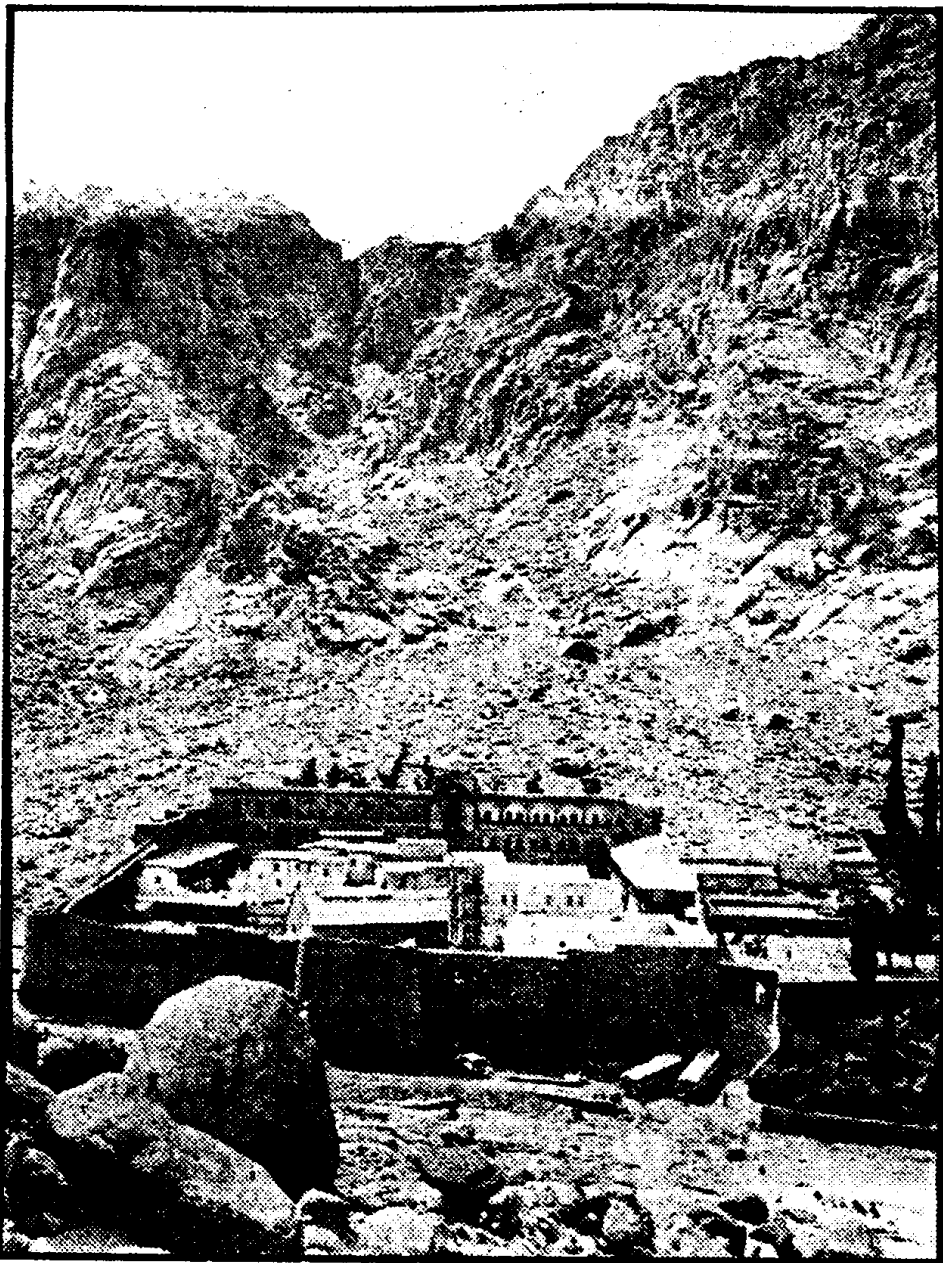
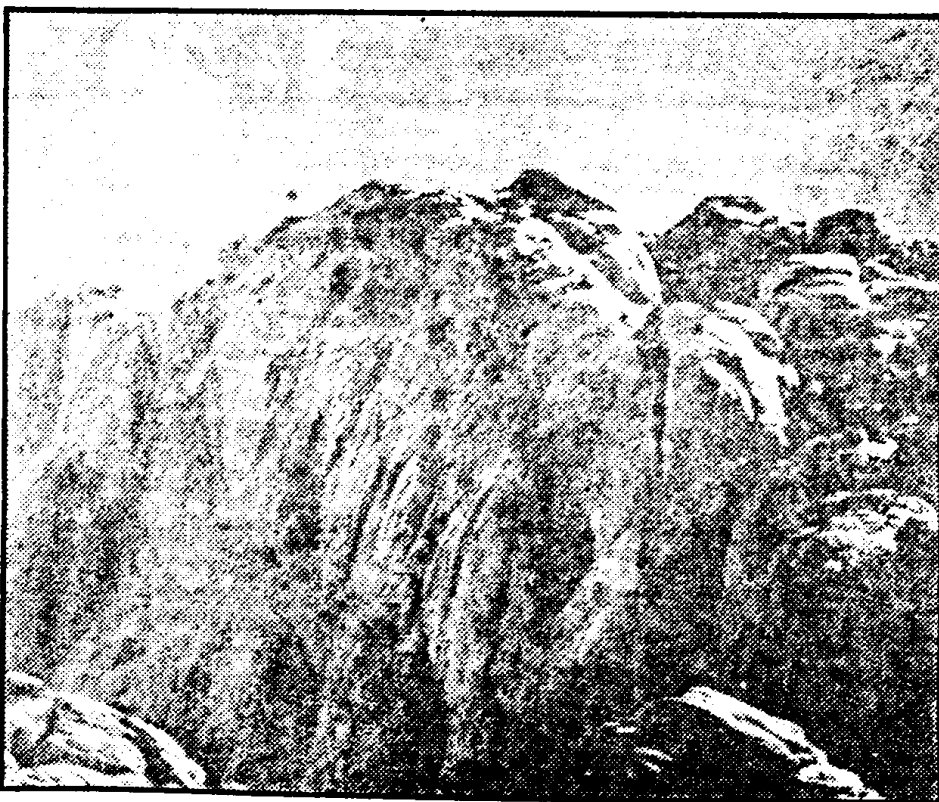
Men zou het kunnen verklaren door te zeggen dat Sadat, door het laten hijsen van de Egyptische vlag boven de berg van Mozes, zijn volk zal bewijzen dat hij de Sinai bevrijdde. Tahrir, het woord voor bevrijding in militaire zin, is herhaaldelijk gebezigd door Egyptische zegglieden in verband met de teruggave van de Sinai, zoals dit het geval was sinds 1967, zoal niet eerder. Het is de leus geweest tijdens alle oorlogen met Israël en het is geregeld gebruikt in de context van het vredesverdrag.

Luisterend naar de redevoeringen en de commentaren die ons uit Egypte bereiken, kan men niet ontkomen aan het gevoel dat de Egyptenaren het vredesverdrag beschouwen als weer een andere vorm van oorlog met Israël, een goedkopere en winstgevender oorlog dan alle voorgaande.

Maar de belangstelling van Sadat voor de berg Sinai is heel wat diepgaander dan alleen het bespelen van de patriottische gevoelens en de nationale sentimenten van zijn volk

op dit moment. Hij heeft een groot gevoel voor historische verhoudingen en tijdens zijn gehele carrière en in het bijzonder sinds hij Gamal Abdel Nasser opvolgde als president, heeft hij zijn handelingen be-

illustere voorgangers zou worden gevoegd: Mohammed Anwar el-Sadat. Zijn grote belangstelling voor de berg Sinai is ongetwijfeld verbonden aan zijn ambitie, die men in vrijwel al zijn redevoeringen kan bespeuren, getuige zins-

Op top van de berg Sinai (bovenste foto) wil Anwar Sadat zijn laatste rustplaats. Ook het klooster Santa Katarina zal binnenkort onder Egyptisch gezag komen

rekend, zijn politieke stappen gepand met slechts één brandende ambitie: zijn plaats in de geschiedenis zeker te stellen. Niet alleen in de geschiedenis van Egypte, maar in die van Arabië, van de wereld en, boven alles, van de islam.

Ligging

Iedereen die nauwgezet aandacht besteedde aan zijn redevoering in de Knesset kan er niet aan ontkomen op te merken dat Sadat twee islamitische helden noemde: Omar Ibn al-Khattab, de tweede kalief, aan wie de islamitische traditie de verovering van Jeruzalem toeschrijft in 638; en Saladin, die Jeruzalem ontworstelde aan de Kruisridders in 1087. Het was duidelijk de bedoeling te verstaan te geven dat eenmaal een derde naam bij deze

sneden als: „Ik sta hier voor u en voor het front der geschiedenis.” De topografische ligging van de berg Sinai is al enige tijd aanleiding tot discussie geweest onder de geleerden. Naar alle waarschijnlijkheid heeft de eigenlijke berg Sinai niets te maken met de berg die thans die naam draagt. Maar religieuze gevoelens en historische herinnering hebben hier vrijwel geen boodschap aan als het gaat om de juiste vaststelling van de zo vererde plekken. Het is het geloof dat een stuk grond zijn heiligheid geeft en niet andersom. Praktisch gesproken is daarom Jebel Moesa de berg Sinai.

Voor de joden en het joodse geloof is de berg Sinai de essentie van hun historische leven. Niets in onze geschiedenis kan vergeleken worden met de collectieve herinnering aan

de kiemen die de gebeurtenissen op de Sinai voortbrachten. Voor de religieuze jood gaat het om het hoogtepunt van de geschiedenis, het boven het gewone uitgetilde ogenblik waarin de orde der dingen werd gewijzigd, toen de God van het Universum Israël tot Zijn volk verkoos. Verscheidene keren per dag, iedere dag van zijn leven, noemt de religieuze jood twee ontzaglijke gebeurtenissen uit de joodse historie: de Uittocht uit Egypte en het geven van de Wet op de berg Sinai.

Zonder te denken aan de Sinai kan men nauwelijks een gesprek hebben over het joodse volk, omdat volgens het joodse geloof de ziel van

een naargeestige woestijn, gewent noch bevochten, werd er door de mohammedaanse vorsten weinig aandacht aan besteed, alleen het noordelijke deel, dat op de route lag voor de Hadjis uit Egypte en Noord Afrika had meer belangstelling.

In Syrie, waar de veroveringszuchtige mohammedanen een voorspoedige christelijke bevolking met tal van christelijke en joodse heiligdommen te lijf gingen, spannen de mohammedaanse overheden van politieke en kerkelijke huize zich uitermate in om niet alleen proselieten te maken, maar ook de exclusieve rechten op de heilige plaatsen te verkrijgen. Dit gebeurde op de Tempelberg en de Grot van Machpela. In beide gevallen werd de islamisering van zowel plaats als de geheiligde geschiedenis ervan in twee fasen bereikt.

Ten eerste door de nadruk te leggen op een persoon uit de Koran, zoals Abraham, Mozes of Jezus en ten tweede door een direct verband te leggen met de profeet Mohammed zelf, via de ontwikkeling van de traditie rond zijn wonderbaarlijke nachtelijke reis van de Heilige Moskee in Mekka naar de Versterkte Moskee Al Aksa, welke in het begin van de achttiende eeuw werd vereenzelvigd met Jeruzalem.

Bedevaartsoord

De traditie van de nachtelijke reis van de profeet werd langzamerhand welhaast beschouwd als onderdeel van de islamitische geloofsbelijdenis en gaf het aanzien aan honderden variaties op dit patroon. Vele plaatsen die om een of andere reden in een geheiligde mohammedaanse reuk moesten komen te staan verwierven die door vakkundige modelleringen van de oorspronkelijke traditie, zodat in plaats van regelrecht van Mekka naar Jeruzalem te vliegen Mohammed op tal van plekken onderweg zou zijn neergedaald en gebeden zou hebben gezegd bij een groot aantal pleisterplaatsen onderweg. Tot deze tradities behoort een verhaal dat de profeet op drie plaatsen tijdens zijn vlucht naar Jeruzalem zou zijn neergedaald: op de berg Sinai, in Hebron en in Bethlehem.

Ondanks dit alles vindt men de berg Sinai nooit als een heilige mohammedaanse plek vermeld. De kleine moskee die op die plek werd gebouwd, in een latere periode, werd nimmer tot een middelpunt van pelgrimage en in de Islamitische herinneringen is de plaats hecht verbonden met de naam Moesa,

Sadat wil plaats in de geschiedenis

van de klassieke commentatoren verbindt de plek op welke wijze dan ook met de islamitische religieuze geschiedenis.

In de werken der klassieke mohammedaanse aardrijkskundigen wordt de Sinaiwoestijn gewoonlijk genoemd: Tih Bani Israil. De plaats waar de kinderen Israels zwierven.

Om kort te gaan, tot voor zeer kort werd de Sinai, daarbij inbegrepen de berg van die naam, volgens de islamitische traditie altijd in verband gebracht met de vroege geschiedenis der joden. Geen enkele moslem zag dit als iets vreemds, omdat de hoofdstukken in de oude joodse historie die betrekking hebben op de diensttijd in Egypte, het vertrek uit Egypte en hetgeen men meemaakte in de Sinai alle goed gedocumenteerd in de Koran zijn te vinden.

Bovendien moet men eraan denken dat, voor zover het door de ogen van de Islam wordt beschouwd, de Bijbelse figuren die in de Koran voorkomen, zoals de aartsvaders, Mozes, David, Salomo en Jezus allen echte mohammedanen waren.

Waar de Sinai gedurende de meeste tijd die de geschiedenis van het mohammedanisme bestrijkt slechts een uithoek van het rijk betekende,

eerder dan die van Mohammed. En hier is het dat Mohammed Anwar es-Sadat in het beeld verschijnt.

De plek die nimmer door de islam werd geannexeerd, zal nu geïslamiseerd worden door de president van Egypte, volgens moderne methoden. De hoge minaret van een ongetwijfeld zeer fraai gebouwde moskee, zal het omliggende gebied domineren, ook, als ze al worden gebouwd, de kerk en de synagoge.

De Egyptische heerser, die de antieke faraonische praktijk zal combineren met een populaire mohammedaanse, zal zijn graf hebben voorbereid. De bergtop, waar volgens de Koran God tot Moesa sprak, zal een populair nieuw bedevaartsoord worden; goed voor de gelovigen, zoals geldt voor de graven van zovele heiligen in het gehele Midden Oosten.

Met zulk een vooruitzicht te mogen binnengaan in het rijk der islamitische helden, kan men het Sadat nauwelijks kwalijk nemen dat hij zoveel belang stelt in Sinai. Men kan slechts hopen dat de warmte van de vriendschap die hij met Begin is aangegaan de premier er niet toe zal verleiden deel te nemen aan het proces van de islamisering van Sinai.

Nederlandse regering in Engeland faalde bij hulp aan joden

door dr. A. S. Rijxmann

Weliswaar hadden de meeste joden, evenals alle andere Nederlandse groeperingen, het vluchten van de regering op 13 mei 1940 als verraad gevoeld, maar al heel gauw werd de juistheid van dit besluit ingezien en werd de regering in Londen het symbool van het voortgaande verzet tegen de Duitsers. Daarnaast stimuleerde elk nieuws van de overkant onze hoop, dat het niet te lang zou duren en dat de nachtmerrrie spoedig voorbij zou zijn.

Wat wisten we van de lafheid van de meeste ministers? Wat van het feit, dat op een paar na, de meesten een Engelse overwinning niet meer zagen zitten en op een vrede door vergelijk met Duitsland hoopten? Ja, dat na de aanval van Italië op Frankrijk slechts Gerbrandy nog wilde meedoen aan de zijde van de Engelse bondgenoot?

Niets gelukkig, want de pogingen van de regering-Gerbrandy om begin 1941 de zetel van de regering naar Nederlands-Indië te verplaatsen, om zo los te komen van Engelse bevoogding, zou na de schok van de desertie van de eerste minister jhr. De Geer op 4 januari 1941, vanuit Lissabon naar bezet gebied, waarschijnlijk tot veel défaitisme in Nederland aanleiding hebben gegeven. Of misschien niet eens, want ieder die in Nederland nog kon luisteren naar Radio Oranje, voelde dat men tenminste nog één onverzettelijke leidvrouw had en dat was koningin Wilhelmina.

Zij is het geweest die al op 14 mei 1940 in een proclamatie vaststelde, dat Nederland met inzet van alle krachten de oorlog zou voortzetten. Zij bepaalde ook, dat de zetel van de regering in Londen zou blijven, zo dicht mogelijk bij het bezette vaderland. En zij ook, wist erger te voorkomen, door de slappe en défaitistische premier De Geer uit het kabinet te verwijderen en te vervangen door Gerbrandy. Ook na lezing van de beide delen van deze nieuwe uitgave, blijkt hoe fortuinlijk Nederland geweest is, dat juist deze vrouw koningin was.

Een grote vrouw, die de naam en positie van Nederland in de wereld heeft weten te handhaven. Die nimmer de moed liet zakken, die het kabinet weer een strijdbaar premier gaf, na het falen van jhr. De Geer. En die openlijk en inspirerend meeleefde met de Engelandvaarders, de mannen van de strijdkrachten en de koopvaardij. Die de ministers aanspoorde tot het geven van maximale steun aan de Nederlandse oorlogvoering en de illegaliteit. En wier radiotoespraken voor bezet Nederland van het allergrootste belang zijn geweest.

Antisemitisme

Zo valt het ook te begrijpen, dat haar populariteit, die voor de oorlog nooit groot was geweest, uitgroeide tot algemene verering zowel in de oorlog, als tijdens de jaren, dat zij na 1945 nog aan het bewind was. En haar houding ten opzichte van de joodse bevolkingsgroep? Mr. R. A. Levisson, joods Engelandvaarder, vertelt, dat zij tijdens een gesprek, kaarsrecht in haar stoel ging zitten en mededeelde, dat hij geen angst voor antisemitisme in het naoorlogse Nederland behoefde te hebben, want „zolang er een Oranje op de troon zit in Nederland, zal de joden geen kwaad gedaan worden”.

In bepaalde Duitse vorstenkringen werd zij al als jong meisje „die Jodenfreundin” genoemd, omdat zij de joden in bescherming nam. Zij vond dat er altijd een ware band geweest was tussen de joden en de

familie Oranje en bracht haar afkeer van antisemitisme vele malen onder woorden. Zelfs vóór de oorlog had de koningin menigmaal getracht het toelatingsbeleid jegens Duitse en Oostenrijkse joodse vluchtelingen te verruimen. Maar zij had maar weinig succes, te meer omdat men steeds weer van ministeriële zijde er op wees, dat Nederland zelf al zo'n massale werkloosheid had.

Ook hier steekt haar houding weer

Niemand behoeft zich dan ook te verbazen, dat zowel de gouverneur van Suriname, als die van de Nederlandse Antillen, in de zomer van 1940 besloot in beginsel geen joden toe te laten, en dat de minister van koloniën Ch. Welter zich daarbij neerlegde. Hetgeen enige duizenden joden, die toen in Vichy-Frankrijk vastzaten, de mogelijkheid tot ontsnappen ontnam.

Van talloze gezagsdragers in Lon-

gunstig af tegen de vooroordelen van vele bewindslieden in Londen. Een aantal ministers was latent antisemitisch, althans niet van anti-joodse vooroordelen gespeend.

Kinderen

Zo weigerde de Londense regering steun te verlenen aan, naar het buitenland ontkomen, Duits-joodse vluchtelingen, die in de periode 1933-1940 in Nederland opgenomen waren. Zo wilde men alléén medewerking verlenen aan een uit Palestina komend plan om vijfhonderd joodse kinderen uit Nederland te redden, als het werd opgenomen in een meer algemene poging om een aantal Nederlandse kinderen te redden, onder wie ook joodse. En een voornemen om geïnterneerde Rijksduitsers te ruilen voor joden werd pas goedgekeurd, nadat men eerst Indische gijzelaars voorrang had willen geven. Pas eind augustus 1944 toen het te laat was werd aan een mogelijkheid tot het redden van joden prioriteit gegeven.

Al in 1941 had de Nederlandse gezant te Washington het joden onmogelijk gemaakt ter wille van de emigratie uit bezet gebied te beschikken over hun tegoeden in de Verenigde Staten. Dit verbod werd door de regering Gerbrandy nog verscherpt door joden eind november 1942, midden tijdens de deportaties, te verbieden zich vrij te kopen en het vrijkopen zelfs strafbaar te stellen. Dat de joden slechts de sluitpost vormden en nauwelijks als Nederlanders werden beschouwd, blijkt het meest overtuigend uit het feit, dat hulp aan joodse vluchtelingen, voor zover die naar elders moesten worden overgebracht, goeddeels werd gefinancierd door de Amerikaans-joodse hulporganisatie, de Joint. Zelfs heeft de regering haar eigen hulpverlening afhankelijk gesteld van die door de Joint. Gerbrandy schreef dat „de kosten van dergelijke ondernemingen in de eerste plaats door joodse organisaties en personen gedragen dienden te worden”.

Op de bovenste foto ziet men koningin Wilhelmina spreken tot haar land- en rijksgenoten via Radio Oranje. Cor Visser maakte in 1943 de bovenstaande tekening van premier Gerbrandy

den noteert De Jong weinig vleien- de opmerkingen betreffende de joden. De waarnemend-secretaris-generaal van buitenlandse zaken, noemde zichzelf geen antisemiet, maar wilde toch nooit een jood tot gezant benoemen. De minister van oorlog jhr. Van Lidth de Jeude getuigde van zijn afkeer door joden te kwalificeren als „parmantige Jodenbengels en anonieme smouzen”. Zelfs de minister-president uitte zich meermalen op negatieve wijze over de joden. Die eer deelden ze overigens met de mohammedanen, die hij maar brandhout voor de hel vond.

Het verbaast dan ook niet meer te lezen, dat ook de Nederlandse gezanten in het buitenland op alle punten in gebreke zijn gebleven. De minister van buitenlandse zaken waaronder die vertegenwoordigers van ons land reësorteerden, mr. E. N. van Kleffens, heeft een harde strijd moeten voeren voordat het

wrakhout uit die dienst, meer benoemd om patricische of adellijke afkomst, dan omdat zij uitblonden door geestesgaven, vervangen was.

Ambassadeurs

Maar vóór het zover was, hadden joden en niet-joden die op onze vertegenwoordigers in het buitenland, bij hun vlucht, een beroep moesten doen, de meest negatieve ervaringen met de meesten hunner opgedaan.

De Jong laat deze ambassadeurs stuk voor stuk de revue passeren en zijn ingehouden beschrijving vormt, juist door zijn soberheid, één lange en felle aanklacht jegens ambtenaren die hun taak niet of nauwelijks hebben verstaan. Waar nog werd geholpen, werd dit meestal gedaan, door lagere vertegenwoordigers van de regering, die aan de gezantschappen waren toegevoegd.

Neen, dan was het optreden van particulieren vaak doeltreffender en inspirerender.

Eén van deze mensen was de tapijthandelaar Sally Noach uit Zutphen die in mei 1940 te Brussel woonde. Als pseudo-consul heeft hij, met Franse steun, tientallen mensen het leven weten te redden. Het groot ongenoegen van de Nederlandse consul-generaal dr. ir. A. Sevenster, die hem als Koning van de zwarte markt in Lyon karakteriseerde, al wilde hij wel erkennen,

In twee delen, met te zamen bijna 1500 pagina's heeft dr. De Jong het verhaal over de lotgevallen van Nederland in de tweede wereldoorlog voortgezet. Dit, bijzonder lange, negende deel is ook daarom zo belangwekkend omdat het een deel van de Nederlandse geschiedenis in oorlogstijd behandelt, waarvan de meesten, ook vakhistorici, uitermate weinig afweten. Voor degenen, die de tweede wereldoorlog bewust in Nederland hebben meegeemaakt, was Londen, en meer speciaal de Nederlandse regering in Londen, het symbool van het goede.

uit het feit, dat de meesten geen denkbeeld hadden van hetgeen zich in Oost Europa afspeelde. Rijkelijk laat had Gerbrandy de commissie ingesteld, met „het oog op de ontstellende behandeling welke door de vijand aan personen, behorende tot het Israelitische ras (sic!) werd aangedaan”.

Toch valt er volgens De Jong niet aan te twijfelen, dat zelfs de Londense ministers niet precies wisten wat de Duitsers met de joden in het Oosten deden. Pas in september 1944 schreef Van Kleffens aan de ambassadeur te Washington, dat hem uit recente inlichtingen was gebleken, dat de joden geliquideerd werden. Toen had hij al onder andere geprobeerd voor de leden van de zogenaamde Barneveldgroep, dat waren voornamelijk joden, die een vooraanstaande positie hadden ingenomen op cultureel en wetenschappelijk gebied, een vluchthaven in het buitenland te vinden. De poging mislukte, mede doordat de aangezochte landen, veelal geen asiel aan joden wensten te verlenen.

Rode Kruis

Ook de poging om vijfhonderd joodse kinderen naar Palestina te brengen in 1943 mislukte. Terwijl Van Kleffens tenslotte stappen ondernam, in de zomer van 1942, om voor circa 1400 joodse vluchtelingen die in Vichy-Frankrijk vastgehouden werden, tijdelijk asiel te vinden in de Verenigde Staten.

Deprimerend is het evenwel weer te lezen hoe het London Committee of the Netherlands Red Cross Society (de Londense tak van het Nederlandse Rode Kruis) toen de mogelijkheid scheen te bestaan om pakketten naar de gevangenen in de concentratiekampen te zenden, dit weigerde, mede omdat men niet zeker was of de pakketten wel zouden aankomen. Halfslachtigheid en laksheid zijn de kenmerken van het beleid geweest. Wat trouwens te denken van onze regering, die er sinds de zomer van 1942 van op de hoogte was, dat regelmatig transporten uit Westerbork naar Polen plaatsvonden, maar die pas na anderhalf jaar bij de in Londen gevestigde Poolse regering liet informeren of er ook iets bekend was over het lot der joodse gedeporteerden. Dat antwoord was snel ontvangen. De Nederlandse bureaus waren gedeeltelijk in hetzelfde gebouw gevestigd als de Polen.

Nu was de houding van vele Nederlandse overheidsdienaren beslist niet het meest afwijzend inzake hun joodse medeburgers. Bij pogingen visa te vinden voor vluchtelingen kwam steeds weer latent of openlijk antisemitisme bij andere landen naar voren. Canada deelde mee, „joden en andere ongewenste elementen” niet te kunnen toelaten. Terwijl Zwitserland waar het kon, via de chef van de politie-afdeling van het departement van justitie te Bern, dr. Heinrich Rothmund, de joden dwars zat. Rothmund was, zoals dr. De Jong meedeelt, de man geweest, die vóór de oorlog de Duitsers er op attent had gemaakt, dat men de joden gemakkelijker zou kunnen controleren, als men in hun passen een grote J stempelde.

Met het schijnargument, wij hebben zelf geen voedsel genoeg, werd het afwijzen van hulp aan joden, goedgepraat. Slechts één kanton heeft de joden veel hulp geboden, dat van Basel-Stadt. Na augustus 1942 werden zelfs op grote schaal joden, die veilig in Zwitserland

(Vervolg op pagina 10)

Nadat al in 1940 door de Duitsers een prijs op zijn hoofd was gezet en hij in 1944 als geheim agent door een Duitse krijgsraad ter dood was veroordeeld, verhaalt in zijn Wassenaars huis Maurits Kiek thans tegenover ons zijn lotgevallen. Hij heeft het zwijgen verbroken. Het zwijgen, dat hij meer dan dertig jaar heeft volgehouden. Sinds hij in 1950 uit militaire dienst was ontslagen heeft hij er zijn mond niet over opengedaan. Hoe eerst het Nederlandse leger hem

niet wenste te gebruiken ondanks zijn vliegbrevet. Hoe vervolgens de Nederlandse geheime dienst in Londen hem afwees. Omdat hij jood was. Tot de Engelsen hem inschakelden. Als zoveel jaren voordien. En hem niet lieten vallen, zelfs niet toen hij als geheim agent voor Londen van geen nut meer was, nadat hij door de Duitsers gevangen was genomen. Er zijn uit Nederland twee joodse geheime agenten geweest. Tom Biallesterski was er een. Eind 1943

kwam hij in Engeland aan. In Nederland had hij in de kring van Het Parool al illegaal werk gedaan. Met een microfilm waarop een boodschap van koningin Wilhelmina voor het Nederlandse volk werd hij in de vroege uren van 1 april 1944 bij Breda gedropt. De boodschap kwam in de illegale pers. Biallesterski keerde naar Engeland terug, om in september 1944 weer boven Nederland te worden afgeworpen. Zijn laatste vlucht. In Scheveningen sneuvelde hij

In Nederland geboren, naar Zwitserland gevlucht, in Engeland opgeleid, in België terdoodveroordeeld

Geheim agent Maurits Kiek vertelt na 30 jaar zijn leven

door Mau Kopuit

Twee pagina's in het zevende deel en opnieuw in het negende deel van het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog wijdt De Jong aandacht aan Biallesterski, zonder te vermelden dat hij jood is.

Dat is wel gedaan in de halve pagina in het negende deel geschreven over Maurits Kiek. De Jong vermeldt dat de Nederlandse geheime dienst hem niet wenste, omdat zij geen joden wilde gebruiken.

Van Maurits Kiek was amper iets bekend. Verdronken had hij zijn werkzaamheden als geheim agent. Niets wilde hij er meer van weten.

Omdat de erkenning, de waardering voor zijn werk van Nederlandse zijde naar zijn mening beneden de maat is gebleven. Het voor de Engelandvaarders gebruikelijke Kruis van Verdienste viel Maurits Kiek ten deel, alsmede het Bronzen Kruis voor zijn „moedig en beleidvol optreden” als geheim agent gedropt boven vijandelijk gebied.

Volle borst

Daar staan tegenover de Medal of Freedom van de Verenigde Staten, de King's Medal of Courage van Engeland, het ridderschap in de orde van Leopold de Tweede met de Palm, het Oorlogskruis 1940 en de Medaille van Weerstand, alle drie van België. Een borst vol. Maar Maurits Kiek slaat zich tegenover ons niet op de borst als hij, afstandelijk, zijn onbekende historie belicht. Hij vertelt zijn verhaal soms met horten en stoten, dan bulderend lachend, dan weer door emoties stokkend. Een lang verhaal. Want in 1937 begon hij reeds de Duitsers tegen te werken.

In een gezin van gegoede joden werd hij op 5 augustus 1909 in Den Haag geboren. Een familie met een technische inslag. In de familie zat een klokken-Kiek en een foto-Kiek.

Onrecht

Maurits werd de elektronische-Kiek. Want in 1925, nog maar zestien jaar, vroeg hij reeds een zendvergunning aan. Maurits Kiek ging op den duur radio's maken om vervolgens in 1930 in België een fabriek voor elektronika te stichten. In Brussel eerst, in Gent later zou hij zich vestigen. Het bleef niet bij belangstelling voor de radio, ook een vliegbrevet werd gehaald. Dat vliegen bracht hem in contact met een Engelse majoor, eveneens verzot op het spelevaren op vleugels in de lucht. Dat contact zou tot het eerste inlichtingenwerk leiden. Ongemerkt eerst, welbewust nadat hij had geholpen een door de nazi's gezochte joodse man over de Duitse grens te brengen. In Aken zag hij hoe joden werden behandeld. „Ik was niet anti-Duits, maar toen ik dat zag, je kon niets doen, dat is niet voor te stellen. Dat is de aanzet geweest. Ik kan geen onrecht verdragen.”

Het onrecht kwam met horden soldaten op 10 mei 1940 over de Neder-

landse en de Belgische grens. Maurits Kiek van de radio's in Gent ging van dat moment af op een inderhaast vervaardigd seintoestel berichten naar Engeland zenden. Militaire berichten.

Lang heeft dat niet geduurd. Eind 1940 kwam er een eind aan. De Duitsers hadden hem in zijn huis aan de Gentse Tijgerstraat uitgepeild, deden een inval, maar vingen bot. De seiner was niet thuis. Hij zou er niet meer komen ook. Een prijs van 100.000 Belgische francs werd op zijn hoofd gezet. Een prijs die nooit werd uitgekeerd, maar wel zijn leven zou redden. De in 1944 door het Duitse militaire hof tegen hem uitgesproken doodstraf werd niet voltrokken, omdat de Duitsers

Duitse politiefoto van Maurits Kiek genomen tijdens zijn gevangenschap

In België behartigden de Zweden de Nederlandse belangen. Ik kreeg een Rijnschipperspas. Als matroos kon ik overvaren.” Maar ook zijn verblijf in Nederland

Het werd Maurits Kiek in Nederland te heet onder de voeten. Hij besloot, in de tijd dat joden zich moesten melden, de wijk naar Zwitserland te nemen. De grens met België werd hij ditmaal over gesmokkeld. Lopend, met de fiets, per vrachtwagen reisde hij verder naar Brussel, bekend terrein. Niet per trein. „Zoveel gotspe had ik niet,” zegt de man, die op de naam Jan van Meersch in Duits uniform en met Duitse reispapieren vervolgens naar Belfort bij Nancy zou reizen.

Platvoeten

Op valse papieren van de Amsterdamse Juliet van Os in Brussel gekregen. De echte papieren zaten in de dubbele zolen van zijn schoenen. Op platvoeten liep hij als een haas zo viug. Platvoeten waaraan hij het te danken had, dat hij in Nederland voor militaire dienst was afgekeurd. Daar aan de Frans-Zwitserse grens zag hij hoe de Duitse machinist uit het treintje stapte. Net voor de slagbomen, die de grens markeerden, werd de wissel omgegooid en reed het treintje terug bezet gebied weer in. De rechte rails naar de Zwitserse vrijheid werden niet benut. Kiek had besloten. Hij wachtte tot uit het volgende treintje de Duitsers waren gestapt, sprong erop, haalde de handel over en reed rechtdoor Zwitserland binnen, de slagbomen versplinterend, bukkend voor de Duitse kogels.

Nooit op zaterdag

Niet het Nederlandse consulaat in Bazel bood de helpende hand, nadat Zwitsers hem eerst voor de politie hadden verborgen en vervolgens treingeld hadden gegeven. Het Nederlandse consulaat wilde op zaterdagmiddag alleen maar hulp verstrekken als de vluchteling zich als Nederlander kon legitimeren. Maar Maurits Kiek was niet bereid zijn schoenen kapot te maken om de papieren uit de dubbele zolen te halen. Het Engelse consulaat was het weer, dat hulp bood. Maurits Kiek kwam terecht bij generaal A. G. van Tricht, de militaire attaché van de Nederlandse ambassade in Bern. „Dat was een keurige man. Hij verzorgde voor mij een hotel. Hij vroeg: wil je in Zwitserland blijven? Toen zei ik: neen, daarvoor ben ik niet gekomen.”

Via Spanje, Curaçao, Verenigde Staten en Canada belandde Kiek in Engeland. Het luxe passagiersschip, toen troepentransportschip de Queen Elizabeth vervoerde hem. Op 17 maart 1943 kwam hij in Engeland aan. Een klein jaar eerder, op 26

augustus 1942 had hij Zwitserland verlaten. Eindelijk Engeland.

Niet mesjogge

„In Londen heb ik gedonder gehad met het BI, het Nederlandse Bureau Inlichtingen. Ze wilden me niet. Ze vertelden dat ze het te riskant vonden voor een joodse man. Zij gingen er van uit, dat ze met me moesten oppassen. Een jood die met levensgevaar naar het veilige Engeland kwam, na een riskante vlucht naar Zwitserland en toen naar Spanje.

Een jood met een visum voor Curaçao, die naar bezet gebied terug wilde. Die moest mesjogge zijn of niet te vertrouwen. Mesjogge was ik niet. Dus het enige dat overbleef, was dat ze dachten me niet te kunnen vertrouwen. Ze wilden me niet.

Ze stuurden me terug naar de kazerne in Wolverhampton. Daar was ik gewoon soldaat. Maar ik was niet eens dienstplichtig. Ik was toch afgekeurd voor platvoeten. Ik vertikte het. Ik ging maar weer naar de Engelsen. Ze hadden wel trek in me.

Formeel moesten ze aan de Nederlanders vragen of ze me wilden uitleenen. Maar wat heet vragen. Die Nederlanders waren helemaal van de Engelsen afhankelijk. Voor het potlood waar de Nederlanders mee schreven moesten de Engelsen toestemming geven.”

De Nederlandse geheime dienst in Londen lustte Maurits Kiek niet. Dat is duidelijk. Zelf verklaart hij even duidelijk waarom niet. „Ik had allerlei kritiek. Ik kon me moeilijk verenigen met die zuip- en brasprijzen. Er waren natuurlijk ook een hele hoop niet-joden. Die mensen zaten niet in over hun familie.

Die hadden die sores niet. Maar als je daar als jood tussen zit, dan vraag je je toch af of het nodig is. Je hoeft niet elke dag in de put te zitten. Maar om zo uitgelaten te zijn. Ik ben toch al niet zo een uitgelaten mens.” Kortom, aan Maurits Kiek had Bureau Inlichtingen geen behoefte. De Engelsen dachten er anders over.

Afgeworpen

Opnieuw kreeg hij een opleiding. Met een koffertje trok hij van hotel naar hotel door Engeland om het seinen te oefenen en zich te verstoppen. Training. Aan die training kwam op 17 juli 1943 een eind. Terug zou hij gaan naar België, met de opdracht een vluchtweg uit te stippen voor neergeschoten geallieerde piloten, verraders uit de weg te laten ruimen en militaire inlichtingen te verzamelen. Bij Maubeuge in Frankrijk werd Maurits Kiek gepakt met een zender en andere attributen in de nacht afgeworpen.

Hij had geen ontvangstcomité. Op eigen gelegenheid moest hij zijn weg zoeken. Dat was moeilijk. Want hij kwam zestig kilometer zuidelijker naar beneden, dan was bedoeld.

(Vervolg op pagina 11)

Uit handen van prins Bernhard neemt mevrouw Sonja Kiek-Cohen de onderscheidingen voor haar man in ontvangst.

met hun gründlichkeit hem eerst aan de Duitse legereenheid wilden afleveren die hem sinds 1940 zocht.

Maar ze zijn er nooit achter gekomen waar die legereenheid zich na de invasie ophield.

Nadat in zijn Gentse huis een inval was gedaan nam Maurits Kiek de wijk naar Nederland. „Maar ik ben geen mens om onder te duiken. Ik wilde de grens over naar Nederland. Dat was link om dat illegaal te doen. Er waren ook legale manieren. Daarvoor moest je een Rijnschipperspas hebben. Dat is gelukt.

zou niet lang duren, nadat hij een kamer had betrokken bij iemand die zijn verjaardag luister wilde bijzetten door het luidkeels zingen van Oranjeliederen voor het open raam. Kiek voelde daar niet veel voor, omdat hij zich in Nederland weer in het illegale werk had begeven. Daarvoor had hij zich onder eigen naam bij het bevolkingsregister laten inschrijven. Angst dat men in Nederland gewaar zou worden, dat hij in België werd gezocht? „Dat wisten ze toch niet. Een beetje risico moet een mens lopen. Aan de ene kant waren de Duitsers zo pünktlich, aan de andere kant zo stom.”

Radio Oranje bracht hoop aan Nederland

(Vervolg van pagina 8)

waren aangekomen naar de Duitse kant van de grens teruggestuurd en daar uitgeleverd aan de nazi-beulen. In het totaal zijn slechts een 1400 joden de oorlog in Zwitserland doorgekomen, afgezien van het ene transport uit Theresienstadt in de laatste maanden van de oorlog.

Maar niet alleen ten aanzien van de joden, ook wat de overige Nederlandse staatsburgers betreft hield

Een groepje Engelandvaarders wordt uit zee opgepikt

het kabinet in Londen er merkwaardige opvattingen op na. Andere kunden deden, waar mogelijk, aan hulp voor de inwoners van de bezette gebieden. Zo is er ook wel, al voor de hongerwinter, wat hulp naar Nederland gezonden, maar die was uiterst bescheiden. Wat sardientjes voor schoolkinderen, levertuigen en medicamenten, dat was alles. In het totaal 4.655 ton, of ongeveer één tiende deel van hetgeen de Belgische regering in dezelfde periode naar België zond.

Volgens de premier Gerbrandy, waren de Nederlanders in de macht van de duivel en de bezette landen moesten het maar slecht hebben. De koningin was echter een heel andere mening toegedaan en zij was ontzet, dat bij voorbeeld de Grieken wel hulp kregen en de Nederlanders niet. Maar haar pogingen om toch levensmiddelen naar bezet gebied te zenden mislukten.

Radio

Het medium radio was in bezettingstijd van niet te overschatten belang. Velen leefden eenvoudig op de berichten die uit Londen kwamen. Hoe optimistischer, hoe beter. Want meer dan aan waarheid, had men behoefte aan een hart onder de riem en, naast de ondergrondse pers, bleek vooral de Londense berichtgeving dit te vermogen.

In de periode zomer 1941-1942 was dat de Flitspuit, een geheime zender met een politiek-satirisch programma, zogenaamd uit Nederland zelf (het werd grif geloofd), maar in werkelijkheid in Engeland staande. De meeste teksten, geschreven door Meijer Sluiter, waren fel anti-Duits en anti-NSB en troffen mede daarom de juiste toon. Terecht rapporteerde de Sicherheitsdienst, medio augustus 1941, dat de Flitspuit het dagelijks gespreksthema van de Nederlanders vormde.

Minder satirisch waren het Nederlands nieuws van de European Service van de BBC, de Brandaris voor Nederlandse zeevaarders en vooral Radio Oranje. Dit officiële radiostation van de Nederlandse regering in ballingschap werd, wanneer enigszins mogelijk, en na de verplichte inlevering van radio's, april 1943 via kristal-ontvangers regelmatig beluisterd en deze uitzendingen hebben een belangrijke morele ondersteuning gevormd. Dat de regering niet of onvoldoende en vaak te laat op de hoogte bleek van allerlei gebeurtenissen in bezet gebied, werd betreurd, maar nauwelijks kwalijk genomen. Alléén al het feit, dat radio Oranje voortdurend getuigd heeft van afschuw van de jodenvervolgelingen, was voor de

joodse ondergedokenen, die nog de mogelijkheid hadden om af en toe te luisteren, van het grootste belang.

Voor al aan de uitgezonden code-berichten, hoe onbegrijpelijk ze ook waren, of misschien juist daarom, werd belangrijke strategische waarde gehecht. Zo was de toenmalige luisteraar onbewust getuige van een van de grootste drama's uit de toch al aan glorieuze feiten arme, geschiedenis van de Nederlandse geheime diensten, het Englandspiel.

nissen rond Indonesië of zoals het toen nog heette Nederlands Indië. Van het begin af vonden onze bondgenoten het verlies van Indië niet onoverkomelijk. Veldmaarschalk Wavell seinde bij voorbeeld naar Londen, daags na de val van Singapore op 16 februari 1942, dat het verlies van Java, hoewel in elk opzicht een ernstige slag, niet fataal zou zijn. Daarom behoorden volgens hem geen pogingen gedaan te worden om Java te versterken, maatregelen die de verdediging van Birma en Australië in gevaar zouden kunnen brengen.

Zonder adequate luchtsteun was Indië verloren en toen de militaire luchthaven Port Darwin in Noord-Australië door de Japanners verwoest was, werd het duidelijk, dat een Japanse vloot in de nabijheid was en landingen op Java verwacht konden worden. Toch gaf de opperbevelhebber van de marine, admiraal Helfrich, schout-bij-nacht Karel Doorman op 26 februari 1942 bevel met zijn eskader de Japanse vloot aan te vallen, die de landingsvloot zou moeten dekken.

De slag in de Javazee heeft een catastrofaal verloop gehad en de geallieerde bondgenoten vonden de opoffering van onze vloot zinloos en een prachtig vertoon van slechte strategie. Onze vloot en geallieerde eenheden werden tijdens of kort na de slag in de Javazee praktisch geheel vernietigd, terwijl de Japanners zelf geen enkel schip verloren. Hoewel het volgens De Jong toch wel begrijpelijk was, dat men van Nederlandse zijde alles op alles heeft gezet, om het gebied, dat men sinds de zeventiende eeuw beheerst had, te redden. Hoe het zij, op 9 maart 1942 capituleerde generaal Ter Poorten met alle in Indië aanwezige strijdkrachten, terwijl de Engelse, Australische en Amerikaanse troepen, zich drie dagen later overgaven.

De Indonesiërs ondervonden de komst van de Japanners in het geheel niet, zoals de Nederlanders de inval van de Duitsers. De ene bezetter ging, de andere kwam. Ook in Amerika was er geen sprake van enige wil om Nederland te helpen bij het herstel van zijn gezag over de voormalige kolonie. Zelfs president F. D. Roosevelt, dacht er niet anders over. Dat lag anders bij de conservatieve, imperialistische, Churchill. Maar hoewel bij een enquête in de herfst van 1943 bleek, dat 73 procent van de Engelsen de Nederlanders voor hun beste bondgenoot hielden, is wel duidelijk, dat na het verlies van Nederlands Indië, de invloed van

De beëdiging van een officier van het kamp van de Irene-brigade te Wolverhampton

de Londense regering steeds kleiner werd. We waren teruggevallen in de positie van een kleine mogendheid.

Irenebrigade

Daar kon de Prinses Irenebrigade, de Nederlandse strijdmacht in Engeland, ook niets aan veranderen. Voor een vijfde deel was deze samengesteld uit joden. Ook zij werden met antisemitisme geconfronteerd. Zo werd op kamergeuren in de kazerne geschreven: We vechten niet alleen tegen Hitler, maar ook tegen de joden. Terwijl een van de officieren eens zei: Ik ben het op één punt met Hitler eens: de joden moeten uitgeroeid worden. Deze officier moest overigens, en dat kenmerkt toch wel weer de Nederlandse opvattingen, voor het front van de troepen zijn excuses aanbieden.

Zo bleek toch eveneens in Londen dat het antisemitische gif, door het optreden van Hitler ook kon doorsijpelen, daar waar de Duitsers niet de militaire en civiele macht in handen hadden. Het werd zelfs van het continent meegebracht. Getuige de verhandeling van de Engeland-

vaarders en later minister van binnenlandse zaken mr. J. A. W. Burger, Perspectief van onze Tijd, waarin hij vooral de Jodenkwestie moeilijk achtte.

„Ondanks alle afkeer van de onwaardige en verachtelijke methoden van de vijand was 'een grotere afstand tussen de jood en de niet-jood merkbaar' geworden. 'Het zal grote tact kosten te voorkomen dat wij niet alsnog in antisemitisch vaarwater geraken. Tegemoetkoming aan het door hen (de joden) geleden, acht ik, op praktische en tactische gronden, slechts zeer ten dele mogelijk.' Hier werd dus een lans gebroken voor een onvolledig rechtsherstel voor het joodse deel van de bevolking.

Verzet

Dit is slechts een kleine greep uit de talloze onderwerpen die De Jong in dit deel behandelt. Het leven in Engeland, van een 26.000 Nederlanders, van wie het merendeel, een zesduizend die bij de marine dienden en 12.000 die hun leven in dienst van de koopvaardij voortdurend in de waagschaal stelden, meestal buitengaats was. Maar toch was dit Londen het hart van het verzet tegen de Duitse overweldigende, buiten bezet gebied.

Daar werd, zo goed en zo kwaad als het ging, doorgeregeerd. In het begin aarzeland en vaak defaitistisch, later na de omslag eind 1941, begin 1942, met overtuigingskracht en volledige inzet. Naast gerechtvaardigde kritiek, past ook erkentelijkheid voor datgene, wat de regering en de met haar verbonden instanties hebben gepresenteerd met een kleine staf en zonder de zo noodzakelijke controle van een parlement.

Een goed inzicht in deze zo moeilijke en omvattende materie kan de lezer pas krijgen door zorgvuldige bestudering van deze twee delen. Als steeds is de lectuur zwaar en nauwelijks opwekkend. Maar het is wel degelijk de moeite waard en eens te meer mag men erkentelijk zijn, dat de Nederlandse regering de voortreffelijke historicus dr. L. de Jong bereid heeft gevonden deze wel heel zware taak op zich te nemen. Opnieuw past de Nederlandse en meer in het bijzonder de joods-Nederlandse lezer dankbaarheid, voor de manier waarop professor De Jong zich van deze taak kwijt en de uitvoerige wijze waarop hij de lotgevallen van de joodse groep beschreven heeft.

Dr. L. de Jong: Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog. Deel 9: Londen. Twee delen. 's-Gravenhage 1979.

Verzet in Westerbork

„De bewering dat de joden zich zonder meer naar de slachtpanzen lieten voeren is niet juist. Er is verzet geweest. Overal. Zowel in de vernietigingskampen van Maidanek, Sobibor, als in Nederland. Mensen die ondergedoken zaten waren ook in verzet. Uit Westerbork zijn er volgens dr. L. de Jong 210 gevlucht. Dat was voor elk van hen een strijd op leven en dood geweest.”

Dit is de mening van mensen die de kern vormden van een joodse verzetsgroep in Westerbork. Die kern bestond uit Jupp en Hedwig Mahler, Kurt Hirschfeld, Max Eichwald, Max Gruber, dr. Mannheim, Fritz Klaber, J. Herschkowitz, Ludwig Boll, Theo Pinkowitz, Trudel van Reemst-de Vries, Betty de Kadet en Werner Stertzenbach. In het documentatiecentrum dat in Westerbork zal worden opgericht zal ook aan het verzet aandacht worden besteed.

De verzetsgroep bestond voornamelijk uit jonge, Duitse vluchtelingen. Zij had contact met verzetsorganisaties buiten het kamp. De groep noemde zich Van Dien.

Het verzetswerk bestond niet alleen uit het helpen ontvluichten van Westerborkers. „Ook informatie verstrekken was belang-

rijk. Alle radio's uit Drenthe en Groningen waren opgeslagen in Westerbork. We hebben kans gezien een klein Philips toestel te pikken en luisterden naar de Engelse zender. De informatie die we daardoor verzamelden speelden we door aan de kampbewoners. Dat was niet alleen een daad van verzet, maar gaf ook morele steun.”

Leden van de verzetsgroep hadden in Westerbork doorgaans een belangrijk baantje waardoor men zich nogal vrij kon bewegen. Zo zat er een van de kernleden op het postkantoor, anderen werkten bij de zuiveringsinstallatie even buiten het prikkeldraad. Een boswachter zorgde voor het directe contact met de verzetsmensen binnen het kamp. Hij was ook betrokken bij de vluchtpogingen.

De eerste verzetsgroep begon de activiteiten in 1941 en in 1943 wa-

ren de meesten zelf ontsnapt omdat er geen transporten meer gingen en men dacht dat Westerbork zou worden opgeheven. „Na ons zijn er ook nog verzetsdaaden en groepjes geweest. Maar belangrijk was dat iedereen die kon ontsnappen zich bij het verzet aansloot.” Het waren niet alleen mensen die het kamp werden uitgesmokkeld.

„Op een dag werd ik in verbinding gebracht met een voormalige Reichstagabgeordnede, de 80-jarige Regina Rubens. Zij wist dat zij een transport niet meer zou overleven en gaf mij een originele handgeschreven brief van Rosa Luxemburg, met het verzoek dit document te bewaren. En dat is ook gebeurd.”

De verzetsgroep heeft na de oorlog schriftelijk materiaal verstrekt aan geschiedschrijvers en onderzoekers. Het ging de verzetsgroep erom dat erkend zou worden dat verzet is gepleegd, in de echte zin van het woord.

Het enige wat de verzetsgroep niet gelukt is dat het verzet van joden, ook in de kampen, wordt erkend en aangetekend wordt in de geschiedenis, om het verhaal dat de joden zich als schapen naar de slachtpanzen lieten voeren te relativeren. Evlms.

Geheim agent Maurits Kiek

(Vervolg van pagina 9)

„Het waren hoofdzakelijk Poolse piloten die de machines met geheime agenten vlogen. Machines zonder begeleiding van jagers, helemaal zwart geschilderd. Ze vlogen heel laag. Maar het gebeurde vaak dat ze werden neergeschoten op de plaats waar ze mensen moesten droppen. Die Polen namen dat risico niet meer. Die Poleikiem dropten wel, maar niet op de plaats die je was gezegd.”

Poleikiem

Maurits Kiek kwam toch in Brussel aan. „Ik ging daar naar een kennis die politiek betrouwbaar was. De man dorst me niet in huis te nemen. Ik kon dat wel waarden, want die mensen liepen een ontzettend risico.” Dank zij de geheim agent Kiek uit Londen werden in een aantal maanden 32 neergeschoten piloten via Spanje weer naar Engeland gebracht. Het was niet de enige opdracht. Er was ook een opdracht

naar Nederland te gaan, om af te rekenen met een verrader. Het is er niet van gekomen. Ook het teruggaan naar Engeland liep mis. Maurits Kiek werd op 5 september 1943 gepakt. Hij was verraden met zijn hele, opgebouwde kring. Verraden door toedoen van een man die er trots op was dat hij hulp had gegeven aan een geheim agent uit Londen. Hij praatte erover en praatte zijn mond voorbij.

Schietpartij

De arrestatie van Maurits Kiek in het hart van Brussel ging met een felle schietpartij gepaard. Er zou meer geweld volgen. De Duitsers presten Kiek naar Engeland te blijven zenden. Maar zijn security-check had hij niet afgegeven. Engeland speelde het spel mee. Daardoor dachten de Duitsers dat hij van waarde was. „Zo hebben ze in Engeland mijn leven gerekt en op den duur gered.”

De Duitsers hebben getracht uit

Maurits Kiek bij zijn huidige zendapparatuur

Maurits Kiek te slaan wat zij konden. Tot 11 mei 1944 in Brussel een Duitse krijgsraad hem met vele anderen ter dood veroordeelde. Enige keren heeft de geheime agent voor het vuurpeloton gestaan. De anderen werden neergeschoten. Hem liet men in leven. Nog meer inlichtingen poogde men uit hem te krijgen. Ook over 1940. Het is zijn redding geweest. Van gevangenis naar gevangenis werd hij gesleept. Maar de Duitse groep die in 1940 een prijs op

zijn hoofd zette werd niet gevonden. Zo werd hij in april 1945 in Tsjechoslowakije bevrijd. Van de ene op de andere dag werd Maurits Kiek van geminachte gevangene, de gerespecteerde gevangenisdirecteur. Hij kwam terug naar Nederland. Nog vijf jaar bleef hij in Britse dienst. Toen had hij het wel bekeken. Het doek liet hij vallen over acht jaar werken als geheim agent. Even heeft hij het nu opgehaald. Na dertig jaar.

Palestijns team mogelijk bij Spelen

Er is opwinding in Israël ontstaan door een uitnodiging aan „Palestina” een officieel team te sturen naar de openings- en sluitingsceremonie van de Olympische Spelen in 1980 in Moskou. De voorzitter van de Gaza basketball federatie, George al-Rasjawi, zegt een uitnodiging te hebben ontvangen tijdens een bezoek in april van dit jaar aan Moskou.

Hij heeft verklaard dat hij honderd „goed onderwezen, tweetalige Palestijnen” uit Gaza en de westelijke Jordanoever zal sturen als Palestijnse vertegenwoordigers bij de Spelen van 1980.

Palestina (Gaza in dit geval) is sinds 1963 lid van de Internationale basketball associatie.

Mocht er wel degelijk een uitnodiging zijn verstuurd, dan zal Israël hier krachtig protest tegen aantekenen. Lord Killanin, de voorzitter van het Internationale Olympische Comité heeft uitdrukkelijk verklaard dat uitnodigingen voor de Spelen pas in januari 1980 verzonden zullen worden.

ISRAËL EXPERT?

Dat zeggen ze allemaal. Maar bij reisburo van Gelder weet je het zeker. Met al 10 jaar ervaring in Israël-reizen is en blijft ons advies: „Goed in goedkope reizen.” Daar houden we ons aan. Ook naar Israël! Charters v.a. 1545,- Kom, overtuig u en boek vanzelfsprekend bij Van Gelder.

Reisburo van Gelder

Kastelenstraat 65A,
Amsterdam-Buitenveldert
Bel 020-442226 of 442227

GOED...
IN GOEDKOPE REIZEN

Een advertentie in het

NIEUW ISRAËLIETISCH WEEKBLAD

wordt niet alleen gelezen,
er wordt ook over
gesproken.
Probeer het eens.

TYPE- EN STENCILWERK

Op elk gebied. Uiterst zorgvuldig en vlot
VERTAALWERK
door gespecialiseerde, erkende en beëdigde
vertalers.

UITZENDBUREAU

van uitsluitend geroutineerd en vakkundig
getest KANTOORPERSONEEL

JENNY SPITS'

TYPE- EN VERTAALBUREAU
Prinsengracht 909 - Telefoon 24 76,35

Enkele joodse jongeren vormen

ELIMELECH

Jiddische en chassidische muziek
en zang

Zondag 21 oktober, 12.00 uur
Koffieconcert,

Cult. Centrum de Beijerd,
Bosstraat, Breda.

Waar licht is is Simche

Moderne vormgeving in verlichting

FA. JAN SCHEERS

WILLEMSPIJKWEG 48

AMSTERDAM-ZUID

TELEFOON 71 65 79

Amsterdam, zaterdag 27 oktober a.s.

Ijar cinema presents „BONNY & CLYDE”

met o.a.: Warren Beatty, Faye Dunaway.

In het voorprogramma: Popeye & Woody Woodpecker

- voor drank en hapjes wordt gezorgd
- toegang: leden f 3,00, niet-leden f 6,00
- zie verder onze mededelingenkolom, ook voor een lezing van Rabbijn Rosen.

GROOT JOC-BAL

ZATERDAG 20 OKTOBER '79

in de PLEINZAAL van het

CASINO

DEN BOSCH

m. m. v.

HET COMBO THE SCARLETS

en

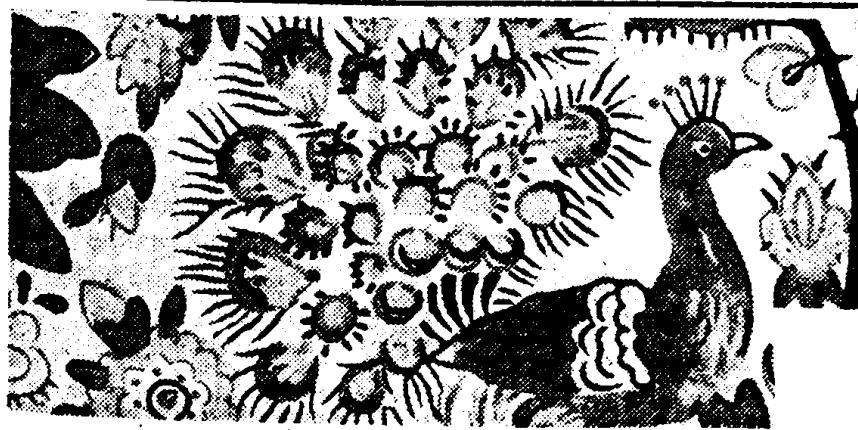
DE PIONEER DRIVE-IN DISKOTHEEK

INLICHTINGEN: 04180-3039.

entree
f 12.50

KOUD BUFFET
KOSHER

aanvang
20.30 uur

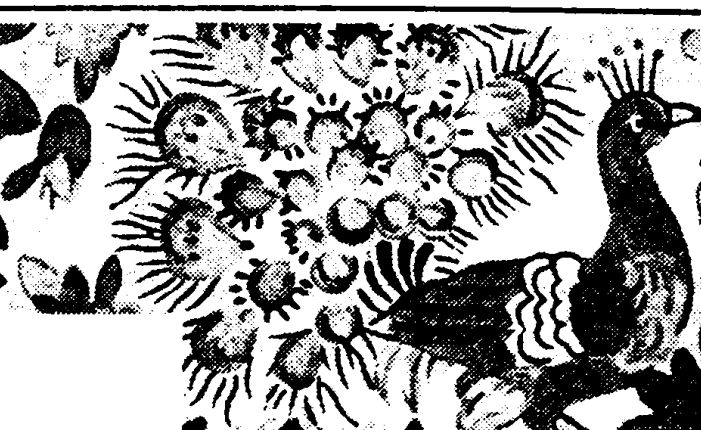

INTERIEURSTYLING

Meubelen
Interieurstoffen
Vloerbedekking
Verlichting

CEINTURBAAN 296 (nabij hoek Ferd. Bolstraat).

ARTIDECOR INTERIEURSTYLING

**Salomon
Stodel**

Antiquités

ROKIN 70
AMSTERDAM
TEL. 231692

25, CHEVAL PLACE
LONDON S.W.3
01-589 1235

**het kabinet
j. beekhuizen
antiquair**

**Specialist in
Europees tin
van de 15e t.e.m.
het midden van
de 19e eeuw**

nieuwe spiegelstraat 49
telefoon 020-26 39 12

lid van de vereniging van
handelaren in oude kunst
in nederland

**Jacques
Schulman B.V.**

**MUNTEN
PENNINGEN
NUMISMATISCHE
BOEKEN
ARCHEOLOGIE**

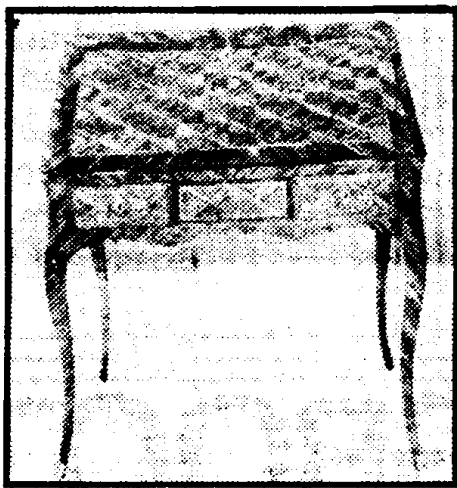
Keizergracht 448
Tel. 233380-247721
Amsterdam-C.

Antiekgrenzen verlegt door jong beursbestuur

door Hans Evers

Toen Willem van Oranje in 1584 in zijn stervensmoment medelijden opriep met dit arme volk, kon hij waarschijnlijk niet bevroeden dat, nagenoeg op exact dezelfde plaats in het Delftse Prinsenhof, ongeveer 400 jaar later, in 1979, het bestuur van de 31e Oude Kunst- en Antiekbeurs daaraan gehoor zou geven: Ce pauvre peuple kan, voor het eerst, in drie vitrines (vroeger één of geen) terecht voor aankopen variërend van ca. f 300,- tot niet hoger dan f 3.000,-. De bedoeling is duidelijk: men wil de drempelvrees overwinnen van toch nog velen, die denken dat „Delft” bij voorbaat voor hun beurs een volstrekt onhaalbare zaak is.

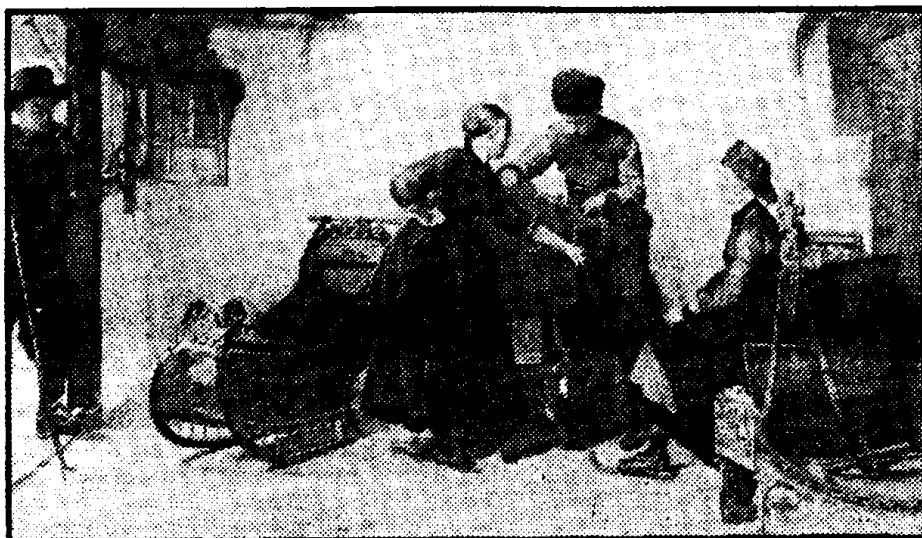
Het is niet het enige nieuwe dat de organisatoren brengen: ook de aard en de omslag van de catalogus, van de beursgids, hebben een ander cachet: de kaft is hard, en de buitenkant laat een schilderij zien met een doorlopende

Rozenhouten schrijfbureau uit de tijd van de Franse koning Louis XV. Het meubelstuk is gesignd door A. Criaerd Maître Ebéniste

blik op de stad Delft, tijdens de paardenmarkt inclusief de Oude en de Nieuwe Kerk, van de hand van de 17e eeuwse meester P. Wouwerman, een stuk waarvan het Museum 't Prinsenhof zich de trotse eigenaar mag noemen.

Maar het meest revolutionaire element, dit jaar, aldus blijkt uit een gesprek met de dynamische, tot nu jongste, president van de Antiekbeurs, de Amsterdamse antiquair D. R. Aronson (33), begeleid en geïnspireerd door zijn Irene, is, dat de grenzen worden verlegd. Nu zij men daarmee zeer voorzichtig, want ze moeten erkend en veilig blijven... Wat is er aan de hand?

Het negentiende eeuwse olieverfschilderij De Schaatsenslijper van Slavoren

Het sterk verjongde Beurs-bestuur heeft de goedkeuring bepleit en verworven van de Vereniging van Handelaren in Oude Kunst in Nederland, om op de Antiekbeurs schilderijen uit de Romantische school, dus werken uit de 19e eeuw, toe te laten, zowel als Victoriaanse sieraden, ofte wel juwelen die uit de late 19e eeuw kunnen stammen.

De restrictie daarbij is dat het om topstukken moet gaan: de kracht en het gehalte van de keuring zijn onverkort. Duidelijk moet blijven, dat in Delft kopen betekent: zonder risico kopen.

De aanvragen voor opheffing resp. wijziging van de dertig jaar lang gehanteerde datums grenzen (voor de diverse gebieden trouwens onderling verschillend) die in belang en aantal toenamen, vooral uit de kring van de schilderijen-handelaren, hebben de bestuursleden aan het denken gezet, met als resultaat de genoemde beleidsbeslissing.

Men sluit hierbij ook aan bij reeds jaren bestaande situaties in het buitenland, waar men al lang wat gemakkelijker met de eeuwen omspringt.

Nu moge het waar zijn dat met het verglijden van de tijd ook datamaatstaven anders moeten worden gekozen, en evenzeer, dat 19e eeuwse schilderijen in het verleden ernstig zijn ondergewaardeerd, toch willen wij van deze plaats af een lans breken voor het dwingende behoud van de relatie met de woordbegrippen: oude kunst en antiek.

Afgezien van het feit, dat én door blijvende of incidentele, commerciële overwegingen én door smaakverschil, de aanduiding „topstuk” niet op een objectief oordeel mag rekenen, is de willekeur snel in het land.

Als een ijsgezicht uit 1850 mag, zal het niet lang duren of de Biedermeier chiffonnière doet haar intrede, en ik moet er toch niet aan

denken dat het Victoriaanse sieraad wordt gevolgd door de flauwe crapaud uit de tijd van Koningin Victoria.

Maar er is nog een gevaar: een van de normen van de Delftse beurs was en is stijlzuiverheid. Dat betekende, moeiteloos, dat late Louis XVI tafeltjes of, bij voorbeeld, zogenaamde Hollandse Louis XV fauteuils werden geweigerd door de keuringscommissie omdat ze niet uit de époque van de bewuste Franse koning waren. Ook dat wordt op den duur moeilijk uitleggen, als de kwaliteiten, overigens, de toets der kritiek kunnen doorstaan.

Enfin, grotendeels ben ik, na deze ontboezemingen, weer gerustgesteld door Dave Aronson, die met nadruk vastlegt, dat, voor meubelen, de grens 1830 blijft, dus zogenaamde laat-Empire kan nog, maar daarna gaat voorlopig in elk geval, de Delftse deur dicht.

Daarover kan men zich verheugen; het wordt dan stellig niet zo gek als bij de grootste antiekmanifestatie in Alkmaar, begin van deze maand, waar ter aanmoediging in de advertentie te lezen viel dat een makelaar-taxateur vóór de opening alle antiek en curiosa keurde op echtheid en toeschrijving, met als leeftijds grens 1945.

Het dagelijks bestuur van de beurs, met, naast de voorzitter, de heren Roelofs en Schulman, was een uitstekend team, dat vanaf eind 1978 dagelijks werkte aan de totstandkoming van deze 31e Antiekbeurs, die haar poorten voor het publiek opent op vrijdag 19 oktober en weer sluit op woensdag 7 november (laatste dag). Openingstijden van 10.00-17.00 uur, des zondags van 13.00-17.00 uur, bovendien dinsdag- en donderdagavond van 19.00-22.00 uur. Entree f 6,50; op bejaardenpas. C.J.P. en groepen vanaf twintig personen f 3,50 p.p. Prijs catalogus f 20,-.

S. van Leeuwen

**Antiquiteiten
In-
en Verkoop**

Taxaties

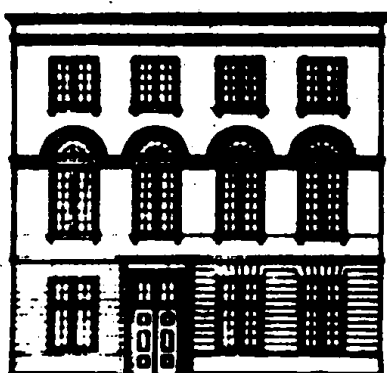
Noordeinde 164A
's-Gravenhage
Telefoon 070-653907

**Nijstad
Antiquairs
Lochem B.V.**

sinds 1862

Hofleveranciers van
H.M. de Koningin en
Z.K.H. de Prins
der Nederlanden.

Amsterdam - Rokin 86
Telefoon 020 - 22 38 30
privé:
Lochem - Tel. 05730 - 2432

**VANDERVEN
&
VANDERVEN
ANTIQUAIRS**

PEPERSTRAAT 6
'S HERTOGENBOSCH
NEDERLAND
TELEFOON 073-146251

**Gallery
Rob
Kattenburg**

Tot 1 jan. 1980: Spiegelgracht 7
- 1017 JP AMSTERDAM
(Holland) - Telefoon
020-232064
Na 1 jan. 1980: "De
Wiltzangk", van Alphenlaan
5-2111 HX AERDENHOUT
(Holland) - Telefoon
023-245313
(Bezoek na tel. afspraak)

**Joseph
M. Morpurgo**

antiquities
pictures
by old masters
Established 1869

Rokin 108
Telefoon 235883
Amsterdam-C.

Th. Laurentius

oude grafiek

Oenselsestraat 15-17
Zaltbommel
tel. 04180 - 3515

Kunsthandel

**Mr. H. Schlichte
Bergen B.V.**

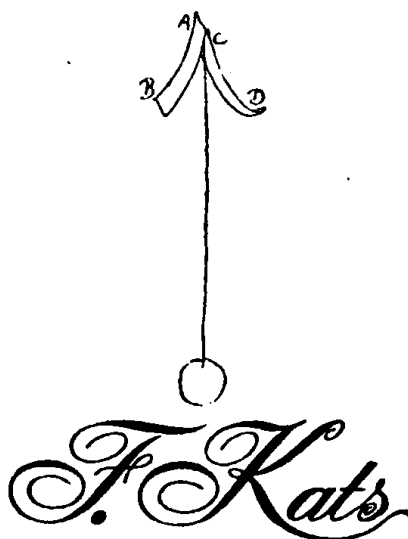
middeleeuwse
sculptures
oude meesters

P. C. Hooftstraat 53
Telefoon 793005
Amsterdam

**KUNSTHANDEL
J. DENIJS
AMSTERDAM**

Nwe Spiegelstraat 29-32
Telefoon 243258-234749

antiquarian horologist
antique clocks and watches
for collectors

voorhaven 4b
rotterdam-delfshaven, holland
phone 76 44 75

**peters'
oude
kunst B.V.
TILBURG**

SPOORLAAN 438
5038 CH TILBURG

TELEFOON
(013) 421792

Geopend
maandag
t/m
vrijdag van
10 tot 17 uur
zaterdag
volgens
afspraak

Delftse Antiekbeurs toont een uitgebreide variatie

**Van Simchat Tora naar de
Antiekbeurs il n'y a qu'un pas:**

**Het Delftse Prinsenhof gaat
weer open en toont de
liefhebber een wereld van
schoonheid, die zelden, in zo
een uitgebreide variatie,
bijeengebracht op één plek te
zien is. De kunstminnaar met
bescheiden beurs kan in Delft
evenzeer keus maken als de
verzamelaar die er op uit is
stukken aan te treffen waarop
namen van vroegere
kunsthuizen of collecties
prijken die zijn ijdelheid en
beleggingszin strelen.**

Een wandeling langs de 37
deelnemers brengt u in aanraking
met vele oude bekenden en
vertrouwde adressen, maar ook
met twee hoofdstedelijke
debutanten op de Delftse beurs, en
wel Rob Kattenburg,
vertegenwoordigd met in
hoofdzak maritieme schilderijen
c.q. grafiek, en Jaap Polak wiens
specialisatie sculptuur is zowel als
Indiase en Perzische miniaturen.
De stand van Aalderink,
Amsterdam, biedt een 8e eeuwse
collectie bronzen figuren uit het
Himalaja-gebied met
gezichtsuitdrukkingen en
houdingen die nu eens aan innige
vroomheid dan weer aan wellust
doen denken, terwijl een 14e
eeuwse Koreaanse schildering van
een godheid met hemelingen op
zijde hen in zeldzaamheid naar de
kroon steekt.

Tinspecialist Beekhuizen, eveneens
Amsterdam, brengt een uiterst
zeldzame 17e eeuwse lamp uit
Saksen, zg. Bergmannleuchter, die
er uit ziet als een mijnwerker in
eigentijdse werkkleding met op
zijn linkerschouder met ertskuip
en in zijn rechterhand de
kaarsehouder, gemerkt met stads-
en meestertekens.

Bij Van Leeuwen, Den Haag,
trekken naast een fraaie
rankenkast en een
kruisvoet-kabinetje, een klein
model Empire trumeau de
aandacht, alsmede een vroeg-18e
eeuwse staande klok van een
Rotterdamse maker, met
speelwerk van acht aria's.

Douwes, die in 1980, samenvallende
met het 175-jarige bestaan van zijn
Amsterdamse kunsthandel, een
filiaal in Londen gaat openen,
presenteert schilderijen,
aquarellen en tekeningen uit
diverse periodes, met inbegrip van
romantiek uit de 19e eeuw.

Noortman, Hulsberg (L) die al op
een nederzetting in de Engelse
hoofdstad kan bogen, toont een
schilderij anno 1567 voorstellende
een godenfeest door Corn. van
Haarlem, en, in een landschap, een
melkmeisje van Albert Cuyp.

Premsele & Hamburger,
Amsterdam, vermaard om juwelen
en zilver, heeft een filigrain
etrog-doo uit 1775, die dan wel tot
het volgende Loofhuttenfeest moet
wachten om in gebruik te komen,
maar het zonder vrucht ook leuk
doet. De rechthoekige vorm wijkt
af van de meer bekende ovale doos,
maar die is meestal uit de tweede
helft van de 19e eeuw, en dat is,
althans voor zilver, nu nog taboe in
Delft.

Naast een beer uit Frankrijk staat,
zeer parmantig, een eveneens
zilveren, valk met een sjofar, en
ook die is voorlopig zonder werk.

Aronson laat, behalve vele andere
fraaie meubelen, porselein (ook
Nederlands) e.a., een eikehouten
beeldenkast zien als een hemelse
schrijn, waar je een hele autoloze
zondag naar zou kunnen kijken.

Nijstad, Den Haag, doorbreekt, al
blijft de gouden eeuw het
belangrijkst, het stramien van
Delfts verleden, met een Zuidfrans
kunstgezicht uit 1876, een schilderij
uit de school van Barbizon door
Daubigny.

Cramer, eveneens
schilderijenhandelaar uit de
residentie, laat de 19e eeuw voor
wat zij is, en houdt het nog op
vroegere tijden tot in de late
Middeleeuwen, hetgeen zijn
collectie z.g. primitieven bewijst.

Bij Laurentius, Zaltbommel, kan
men, als vanouds, terecht voor
prentkunst, etsen dus dan wel
gravures, litho's of houtsneden.
Werk van Rembrandt heeft hij
blijkbaar en gros gekocht: 32 etsen
zijn present, maar ook één portret
door Alb. Dürer van een
aartsbisschop.

Beets en Fontein uit het Betuwse
Zoelen vestigt de aandacht op een
in zijn vaagheid boeiende
zwart-krijttekening van
oorlogsschepen op de rede door
Willem van de Velde de Jonge.

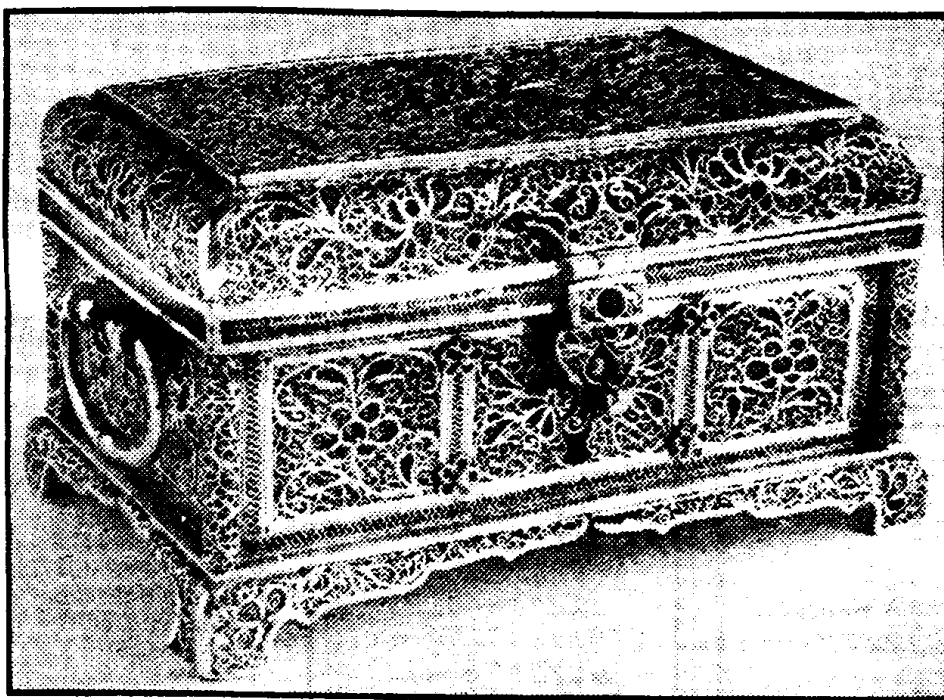
Antiquariaat Hans Marcus,
Amsterdam, neemt zijn bezoeker
via een 17e eeuwse plattegrond van
Amsterdam mee, naar een Vlaams
livre d'heures, een zg. getijdenboek,
de voorloper van onze agenda, met
prachtige miniaturen op
perkament.

Castendijk, Rotterdam, heeft een
collectie opgebouwd, die, naast
stilleven en riviergezichten, een
schilderij te zien geeft met een

in Londen gemaakt door de
beroemde Thomas Tompion.
Munten en penningen zijn, zoals
ieder jaar, te vinden bij Schulman,
Amsterdam, en wel in goud, zilver,
brons en ivoor, tot omstreeks 350
vóór de gewone jaartelling.

VanderVen & VanderVen, Den
Bosch, is terecht trots op een
collectie van maar liefst dertig 18e
eeuwse gouden dozen gedecoreerd
met email, parelmoer en
edelstenen.
Denijs, Amsterdam, heeft een
genoeglijke huiskamer waarin van
alles te koop is. Een Boheems
kristallen schenkkkan met zilveren
klepdeksel kon niettemin nog
speciaal opvallen.

Dirven, Eindhoven, komt met
Middeleeuwse houten sculptures,
Gothische zowel als Renaissance
ivoren en ook 18e eeuws glaswerk,
terwijl Van der Heijden,
Rotterdam, het glas evenmin
schuwt, getuige een Waterford
kristallen lamp. Voorts zijn in deze
stand Victoriaanse sieraden te zien
en, bij voorbeeld, een Japanse
bruidskist.
Stodel, Amsterdam, verrukt niet
uitsluitend met een ivoor collectie,
maar meer nog met blauw zowel
als gekleurd Delfts, en Chinees
porselein, terwijl ook de Italiaanse
majolica niet ontbreekt.

Een zilveren etrog-doo, filigrain uit 1775

zodanig geraffineerd gebruik van
perspectief en schaduwwerking,
dat de beschouwer bedrogen
wordt: een trompe l'oeil heet zo een
werk.
Weegenaar, Den Haag, brengt een
zeer mooi schrijfbureau met
opstand, waarnaast ivoren en
notehouten beeldhouwwerken het
goed doen, terwijl het polychrome
Delftse aardewerk evenmin
misstaat.

Bij Morpurgo, Amsterdam, valt het
oog, behalve op glaswerk en
keramiek, op een indrukwekkend
stuk zilver, een tazza (drinkschaal)
in 1604, vervaardigd door een
Delftse zilversmid.
Ook Aardewerk, Den Haag, mag er
zijn met onder andere een serie van
12 kandelaars met opzetstukken die
zowel door Haagse als
Amsterdamse zilversmeden zijn
gemaakt.

Beeling, Leeuwarden, heeft op
zilvergebied een uitzonderlijke
prestatie geleverd: niet alleen dat
hij een zeer grote, gevarieerde
collectie van zeldzame voorwerpen
heeft samengesteld, maar deze
Friese antiquair heeft daarenboven
een boekwerk (Nederlands zilver
1600-1813) het licht doen zien,
waarin elk artikel dat hij in Delft
heeft, beschreven en
gefotografeerd is. De omslag toont
een Renaissance nautilus-bokaal.

Stender, St. Michielsgestel,
klokkenpecialist bij
uitnemendheid, imponeert met het
tot nu toe oudst bekende Hollandse
z.g. staande horloge, te dateren
omstreeks 1680, alsmede diverse
Renaissance tafelklokken.

Zijn Rotterdamse confrère Kats
houdt de aandacht van de kenner
geboeid met een tafelklok, ca. 1700

Schlichte Bergen, Amsterdam,
heeft een droom van een z.g.
Lotharingse Madonna (omstreeks
1325) alsmede vroeg 16e eeuwse
schilderingen, onder andere een
Aanbidding der Koningen.

Brouwer, Hilversum, verrast met
16e eeuwse Vlaamse albasten
reliëfs, die niet vloeken bij een
ingelegd rozehouten bureau tegen
een Brussels wandtapijt.
De Boer, Amsterdam, houdt van
klinkende namen: Jan van Goyen,
Salomon van Ruysdael, Frans de
Mompser, Pieter Claesz, en
Bunschoten, Amsterdam,
fascineert opnieuw met zijn
specialisme, de pré-Columbiaanse
kunst uit Mexico en Peru.
Vecht, Amsterdam, munt uit door
sculptures in marmer, zowel als
hout, met name een Bourgondische
Madonna, terwijl Van 't Hof,
Haarlem, gespecialiseerd in
Empire, een curieus, ruim 2 meter
lang, tafelornament naar binnen
heeft gebracht, dat vroeger
waarschijnlijk bij banketten dienst
deed.

Peters, Tilburg, en Limburg,
Schuddebeurs, wedijveren met
elkaar om de mooiste 17e eeuwse
kast, terwijl Kinebanian,
Amsterdam, ondanks de schaarste
aan Oosterse tapijten, beslag wist
te leggen op fraaie exemplaren uit
Perzië, Centraal-Azië, Turkije en
de Kaukasus.
Nijstad, Amsterdam, ten slotte,
zegt het, naast meubilair, zilver,
glas en porselein, dit jaar ook met
brons, en wel met een Hercules,
toegeschreven aan Giovanni
Bologna, en een faun.

Het was en is te veel om op te
noemen, overtuigt u zelf op de
Antiekbeurs in Delft, nog steeds de
Primus inter pares. HE

**Aronson
Antiquairs**

*

**Nieuwe
Spiegelstraat 39
Amsterdam
Telefoon 233103**

Gebr. Douwes
anno 1805

17e - 19e eeuwse
schilderijen
tekeningen
grafiek
restauratie
taxatie

**Rokin 46
Amsterdam
tel. 020 - 236208**

**E. F. J.
Stender**

Nieuwstraat 1
St. Michielsgestel
Tel. 04105-2201

**Antieke
klokken**

Met grote blijdschap en dankbaarheid geven wij kennis van de geboorte van onze zoon

DORON AMIECHAJ

Lydia en Marc de Wolf-Heilbron

19 Tisri 5740
s-Gravenhage 16 oktober 1979
Bezuidenhoutseweg 359

Heel erg blij zijn wij met de geboorte van onze eerste kleinzoon

DORON AMIECHAJ

Fam. J. de Wolf-Bierman
Schubertstraat 30
Almelo

Blij en gelukkig zijn wij met de geboorte van onze dochter en zusje

TAMARA CHAWA

תמרה חוה

Harrie, Tineke en
Rebecca Reijnga

11 oktober 1979

כ' חשוון ה'תש"ס
Griend 58, Diemen

De heer en mevrouw Norbert A. Streep-van Coevorden en Shirley-Ann geven met grote blijdschap kennis van de geboorte van hun dochter en zusje

VIVI-ANNE

geboren te Londen op 14 oktober 1979.

6, Marlborough Hill
London NW 8

Met vreugde geven wij kennis van de geboorte van onze zoon, broer, kleinzoon en neef

ARI - ALEXANDER

10 oktober 1979

19 Tisri 5740

Bertie en Edna Aronson

Michal

Asaf

Siwan

Fam. Leo Aronson

Fam. Hans Aronson

Omer/Beersheva

Amsterdam/Amstelveen.

Ruthy, Channa en
Dana Aronson
geven kennis van de

BARMITSWAH

van

IDO

die zal plaatsvinden op 20 oktober 1979/29 tisri 5740, in de Synagoge van de Liberaal-Joodse Gemeente Jacob Soetendorpstraat 8, Amsterdam.

Aanvang van de dienst 10.00 uur.

Kiddoesj na afloop van de dienst aldaar.

Verloofd:

JACQUELINE

FRANKFORT

en

BERNARD GLASS

Amstelveen.

Antwerpen.

19 oktober 1979

28 tisri 5740

niv

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Amsterdam

Uit particuliere verzameling aangeboden:
enkele stuks plastiek van

J. Mendes da Costa

Het betreft de twee maskers, aardewerk, geëxposeerd op de tentoonstelling

„J. Mendes da Costa — Beeldhouwer” in het Joods Historisch Museum, Amsterdam, 1976, cat. nr. 85 en 86.

Verder: een zittend uiltje in grès cérame, gedateerd 1900, tent Turijn 1902, Copenhagen 1904, o.a. afgebeeld in: cat. Exp. de Turin, 1902, blz. 45, VANK Jaarboek 1920, blz. 35, De Miranda: Mendes da Costa — Jesserun de Mesquita, nr. 35 — blz. 83.

Alsmede een peper-en-zout bakje met een zittend apje, gedateerd 1899, grès cérame, afgebeeld in: Jo de Jong: Moderne Kunstnijverheid, nr. 110 - blz. 44.

Alle vier plastieken zijn onbeschadigd en gesigneerd. Ze zijn zowel los als samen te koop. Telefoon: 020-952559 tussen 7 en 10 uur 's avonds. Overdag: 020-165522, toestel 130/131.

Woonhuizen, flats,
kantoren, winkels en
industriële objecten.

Voor inlichtingen:

Bolle en Compagnons bv
makelaars o.g.

Direktie:
S. G. Engelsman Jr., Jac. Timmerman.
Stadhouderskade 2, Amsterdam.
Tel.: 020 - 18 56 56*, Telex 15658

Voor het
beste ZUUR
in de wereld
I. DE LEEUW

Vrijheidslaan 78
Geopend:
DONDERDAGS en
VRIJDAGS van
11.00 tot 6.00 uur
ZONDAGS van
11.30 tot 5.00 uur
Of u belt 44 19 31
Privé Waalstr. 144 h.
Amsterdam-Zuid

Garage OUKE BAAS

Verhuur van 200 nieuwe
wagens

Ford Transit, VW 1300 en
bestel, Luxe en Busjes,
Opel Kapitän, Rekord en
Kadett e.a.

Van Oostdestraat 382-372
telefoon 794842 - 717758

Molenkade 42b
Dukvondrecht
telefoon 020-908883

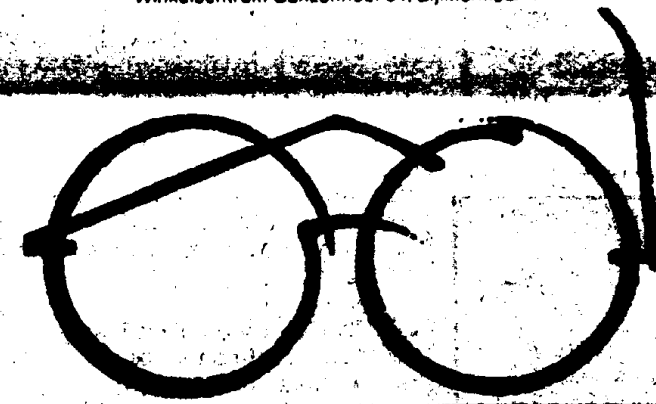
Verkoop accessoires,
onderdelen en
toebehoren:
(alles voor uw auto)

Winkel:
Van Woustraat 11,
telefoon 719108

PRINS BRILLEN

- Altijd een actuele collectie in de grootste variatie en prijsklasse
- Perfecte oogmeting-service
- Contactlensadviseur met gezag (Opticiens)

Bilderdijkstraat 72 Tel. 183366 Koninginneweg 224 Tel. 722851
Bos en Lommerweg 307 Tel. 843784 Gelderlandplein 24 Tel. 440793
J.P. Heijestraat 184 Tel. 180883
Burg de Vlugtlaan 174 Tel. 131971
Bukslotermeerplein 7 Tel. 272392
Molenwijk 38 Tel. 313514
Van der Pekstraat 79-81 Tel. 360542
Ferd. Bolstraat 130 Tel. 725476
Van Woustraat 110 Tel. 722045
Winkelcentrum Ganzenhoef 84, Bijlmermeer Tel. 17172

Weer volledig tot uw dienst in onze geheel
vernieuwde moderne winkel

Gebleven is de persoonlijke service en de
eigen oude sfeer

U bent van harte welkom bij

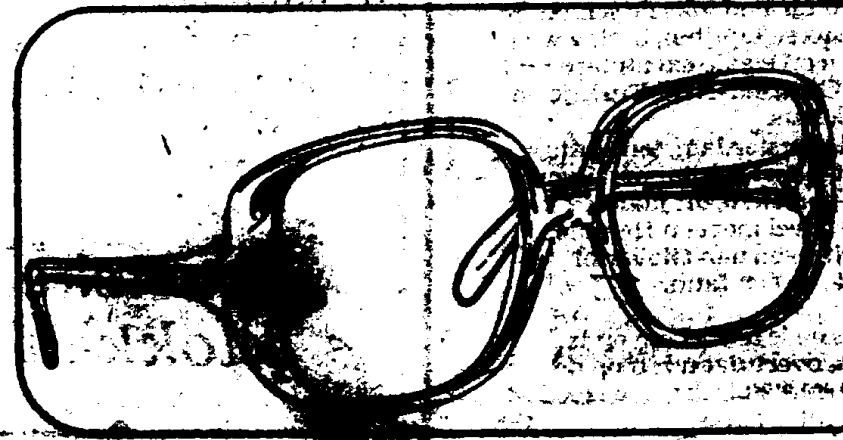
Motuwes
KOSHER CENTRUM

Utrechtsestraat 73 Amsterdam
De Kasjroet vlakbij van huis uit

RADIO VOS

Radio en Elektrische Apparaten
Elektrische en elektronische
onderdelen

CEINTURBAAN 137 - TEL. 73 61 54

n schmidt bril...
aanzicht van vertrouwen!

schmidt optiek

rokin 72 • gelderlandplein • buitenveldert • amsterdam • binnenveld 51 • amstelveen

ISRAEL AVOND — PARTY IN HILTON

10 november 20.30 grote zaal

met medewerking van: ROB DE NIJS — LENNY KUHR — NICO HAAK — JOE BOURNE — ROSY — THE SCARLETS DANCEBAND + GROTE TOMBOLA (1e PRIJS NEAR EAST TOURS ISRAELREIS)

Ten bate van NIERDIALYSECENTRUM ASHKELON

Kaarten bestellen: fam. Bialystok 070-239105
fam. Friedberg 020-420293
fam. Piotrowski 020-717070
fam. Wrona 020-445897
fam. Krant 02159-16450

Entree f 35,—
Kosher buffet

Organisatie Brith Cherut Hatzohar
P. B. 71870 Amsterdam

JOODSE GEMEENTE AMSTERDAM

v.d. Beecherstraat 26
Telefoon 460046

Vrijdagmiddag 17.35 begint Sjabbat. Aanvang van de ochtenddienst op Sjabbat ter synagoge, Lekstraat 8.45, overige synagogen 9.00 uur.

KEHILLAS JAARON

G. v.d. Veenstraat 26: vrijdagavonddienst met ingang van de sjabbat; sjabbatochtenddienst 9.00 uur, sjabbatavonddienst 1 uur voor uitgang sjabbat. Iedere ochtend en avond dienst.

LIB. JOODSE GEM. AMSTERDAM

Synagoge
Jacob Seetendorpstr. 8
1079 RM Amsterdam

Vrijdagavond 19 okt. 20.00 uur. Avonddienst 20.00 uur en sjabbat 20 okt. ochtenddienst om 10.00 uur.

PORTUGAL. GEM. AMSTERDAM

Snogediensten
Mr. Visserplein 3
Vrijdag 19 oktober Sjabbat. Berisjjet ingaande 17.35. Sjabbat 20 oktober Zemierot, Sjachriet 8.45 Mincha, Ngarbiet 17.15/18.19.

LIB. JOODSE GEM. DEN HAAG

Jan Evertstraat 7
Vrijdag 19 okt. aanvang van de dienst 18 uur, sjabbatochtend 20 okt., aanvang van de dienst 10.00 uur.

JOODSE GEMEENTE ROTTERDAM

Sjoeldiensten: vrijdagavond 17.35 Sjabbat-ochtend 8.00 Mincha en se'oea t'elajiet 17.00 Sjabbatochtend kiddoesj na afloop van de dienst. Donderdagavond 19.45 jaar-tijddienst. Zondagavond 19.00 hervatting koorrepetities. Nieuwe zangers zijn welkom. Dinsdagavond 20.00 cursus van de heer Friedrich.

LIB. JOODSE GEM. ROTTERDAM

Sekr. Wipperspark 17, Maassluis, 01800-18002. Onze eerstvolgende vrijdagavonddienst zal plaatsvinden op 26 oktober a.s. in het gebouw Mozartaanhoek Schubertlaan, Rotterdam-Hillegersberg. Aanvang 18.00 uur. Na de dienst kiddoesj en broodsmaltijd.

ONE ALIYA

Amsterdam: pe'oele op sjabbat om 15.00 uur. Amsterdam: pe'oele op sjabbat om 16.00 uur. Den Haag: pe'oele van 12.30 tot 14.00 uur op de joodse kansen op zaterdag. Rotterdam: zondag pe'oele om 9.45 uur voor de jongeren en om 10.45 uur voor de ouderen. Zwolle: zonder tegenbe-richt zondagmiddag om 13.00 uur pe'oele in school. Buitenzorg: pe'oele op sjabbat om 14.00 uur.

WIZO-ACTIVITEIT

WIZO-NEDERLAND organiseert Culturele Dag op Dinsdag, 23 oktober a.s. te Den Haag. Gebouw Joodse Gemeente, Bezuidenhoutseweg 361. Aanvang 10.30 uur. Sprekers: Dra. M. Naftaniel en Dr. M. Goudekot.

WIZO DEN HAAG organiseert in samenwerking met de N.Z.B. op zondag, 28 oktober a.s. om 20.15 uur in het Gebouw van de N.I.G., Bezuidenhoutseweg 361, een avond met als spreker Dr. Marcel Kupferschmidt, (verbonden aan de Universiteit van Haifa). Onderwerp: „Israel en de heropleving van de Islam“.

ICHOF HABONIEM

Op 28 oktober zal er een ouderbijeenkomst plaatsvinden in Eindhoven om 15.00 uur in de Hendrik Krimmerstraat 23. Wij hopen dat alle ouders van ameliem en chotriem aanwezig zullen zijn. In Den Haag zal er een bijeenkomst gehouden worden voor ameliem en chotriem op 21 oktober om 14.00 uur tot 16.00 uur in het zaaltje van de school aan de Bezuidenhoutseweg. In Rotterdam zal op 28 oktober een bijeenkomst houden in het moedon in de Joh. Verhulststraat 90 om 14.00 uur.

LIB. JOODSE GEM. AMSTERDAM

Zaterdagavond 27 oktober Ijar Filmavond met Bonny & Clyde, Popeye, Woody Woodpecker. Plaats: De Lairesestraat 13, Amsterdam, tijd 20.00 uur. Toegang: leden f3.00, niet-leden f6.00. Donderdagavond 1 november deel II lezing „Sexualiteit binnen het Jodendom“. Plaats: De Lairesestraat 13, tijd: 19.30 uur, toegang gratis. Donderdag 9 november lezing van Rabbi's Rosen: „Reason to believe“. Plaats: De Lairesestraat 13, tijd: 19.30, toegang gratis. Zie ook onze Ijar-advertentie.

Beth Shalom, Ijar. Beth Shalom heeft een nieuw bestuur: Robin Bronkhorst voorzitter, Josephine Vos, secretaris, Ouri Guivol, penningmeester en Tzofia Anavy als lid. Onze eerste grote activiteit is een groots feest op 10 november in Delft. Een live-optreden van de groep Eilmelech zal het hoogtepunt zijn. Houden jullie deze datum vrij.

Dit leeg te aanv. volledig gestoff.

STUDIO

met w.z., douche, keuken en c.v.
Huur f700,- p.m.
Br. A126 Bur. v.d. blad.

Acad. gev. paar zoekt tijdel.

WOONR.

ook als huisgeen.
Tel. 020-46000
My's

Weduwe 65 jaar vitaal, gezond en met een eerlijk karakter, in bezit van auto en rijbewijs, zoekt

KENNISMAKING

met heer tot 70 jaar om gezamenlijk inhoud aan het leven te geven.
Brieven onder nr. A127 bur. v.d. blad

Dame weduwe 62 jaar zonder kinderen, finan. onafh., wonende in de omgeving van Amsterdam, zoekt

KENNISMAKING

met heer.
Brieven onder nr. A128 bur. v.d. blad

KENNISMAKING

Wij zoeken voor een goede vriendin (gesch. 38 jr. 2 kind.) een beschaafde, gezellige heer tot 40 jr.
Br. liefst met foto onder nr. A129 bur. v.d. blad

Gedipl. boekhouder p.d. Atl. doorschrijft sys. det. cred. bewaking ruime ervaring zoekt

KL. FIRMA

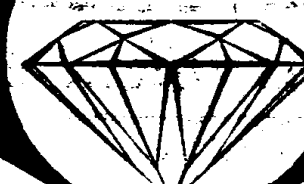
Br. onder nr. A 130 bur. v.d. blad

bernard schopper
Kalverstraat 38
Amsterdam
tel. 020-22 69 29

DIAMANT 'n. briljante belegging

Wij adviseren vakkundig en vrijblijvend

U bent van harte welkom in ons filiaal
Hilvertshof Hilversum
tel. 035-16126

Een advertentie in het NIEUW ISRAELIETISCH WEEKBLAD

wordt niet alleen gelezen, er wordt ook over gesproken.

Gevraagd assistent voor de directie

Jonge man tussen 20-30 jaar met commerciële aanleg voor een modern im- & export en fabricage bedrijf in Amsterdam.

Goede promotiekansen voor levenspositie.

Schriftelijke sollicitaties aan:

ELESVA B.V.

Postbus 71098

1008 BB AMSTERDAM

Uw verzorging in het Centraal Tehuis te Rotterdam is van 't beste niveau.

Het Centraal Tehuis staat aan de rand van dynamisch Rotterdam met „naast de deur“:

- de Synagoge • de Diergaarde
- het Centraal Station • de Lijnbaan • de Doelen.

U krijgt in het Centraal Tehuis te Rotterdam alles wat u van 'n optimale verzorging maar kunt verwachten:

- volledige aandacht
- complete verzorging (ook ziekenverzorging)
- traditionele joodse keuken • volledige persoonlijke vrijheid
- aandacht aan joodse hoogtepunten • vele interne activiteiten o.a. verzorgd door de

actieve bewonerscommissie.

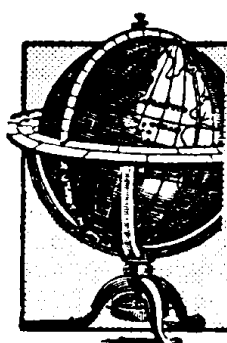
Als u zou overwegen om uzelf in de gemeenschap van het Centraal Tehuis te Rotterdam te laten opnemen, kan vooraf een nadere kennismaking geen kwaad.

Mak' een afspraak

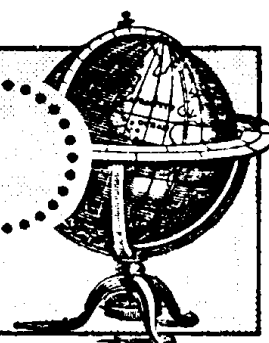
met mevrouw E. S. Spengenthal of de heer P. Lopes Cardozo, Centraal Tehuis, Schimmelpenninckstraat 31, 3039 KS Rotterdam, tel. 010-67.24.55.

foto Jp van den Bosch

NEWS UIT DE WERELD

Onderwijsprogramma voor analfabetische vrouwen

Ondanks dat Israël een hoog ontwikkeld land is, zijn er nog driehonderdduizend Israeli's die niet kunnen lezen of schrijven in welke taal dan ook. Bijna een half miljoen Israeli's hebben een taalniveau van een tienjarig kind. Deze groep begrijpt krante-artikelen niet en heeft moeite met het volgen van radio en televisie. Het grootste aantal analfabeten is te vinden onder de vrouwen.

Het Israelische ministerie van onderwijs probeert in een speciale campagne voornamelijk de vrouwen te bereiken en hen op te roepen deel te nemen aan cursussen in Hebreeuws, Bijbelkennis en rekenen. Een speciaal onderwijs gedeelte is gewijd aan het begrijpen van nieuwsprogramma's of de radio.

Een van de leerlingen is een moeder van veertien kinderen en tweenviertig kleinkinderen. Zeer recentelijk leerde zij haar naam te schrijven. Zij heeft haar leven lang documenten ondertekend met een vingerafdruk.

Bij sommige vrouwen heerst drempeelvrees om de cursussen bij te wonen. „Ik was niet alleen bang, maar schaamde me ook. Ik wilde niet dat iemand te weten zou komen dat ik na 28 jaar in Israël nog niet kan schrijven. Maar het bleek dat andere vrouwen in mijn omgeving ook niet konden lezen en schrijven. Dus zijn we met zijn allen gegaan. Dat heeft echt mijn wereld veranderd, want nu begrijp ik pas wat er om me heen gebeurt, vertelt Rifka Hamid die in 1951 vanuit Jemen naar Israël emigreerde.

Een speciale afdeling voor volwassenen van het ministerie van onderwijs biedt cursussen aan voor tien Israelische pond, terwijl het ministerie de resterende dertig pond bijlegt. In Jeruzalem doen vijftig vrouwen mee aan de cursus-

Sinds het begin van dit speciale programma hebben vijftienhonderd vrouwen hieraan meegedaan.

Men probeert de vrouwen na de cursussen aan te moedigen verder te leren aan een van de twaalf studiecentra in Israël voor volwassenen. Het moeilijkste is volgens het ministerie van onderwijs echter de vrouwen zover te krijgen dat zij

deel gaan nemen. Als de vrouwen in groepen worden geplaatst voelen zij zich veiliger en zien dat zij geen uitzonderingen zijn.

Sommige vrouwen doen de cursussen voor zichzelf. Anderen zien problemen nu hun kinderen op school zitten en hen vragen stellen en zij geen antwoord weten. Bij Rouma Sasson was het echter jaloezie die haar deed besluiten mee te doen. Alle tien haar broers konden wel lezen en schrijven terwijl van haar verwacht werd moeder te helpen met de maaltijd en het huis schoon te maken. Zelf heeft Rouma Sasson nu elf kinderen en toch vindt zij tijd om te leren. „Nu is alles veranderd. Ik lees de kranten en voel me trots om naar een kiosk te gaan en een krant te kopen en bovendien ook nog te begrijpen wat er in staat.”

Nieuws-splinters

Was ik maar....

Het radiostation de Stem van de Hoop in Zuid Libanon gaat speciale uitzendingen wijden aan de landen van herkomst van de soldaten van de Unifil. Het Ierse detachement heeft al een uur kunnen luisteren naar Ierse balladen en nieuws over hun vaderland. De Stem van de Hoop heeft in allerlei landen platen gekocht om de nationale muziek aan de soldaten te laten horen. De Nederlanders zullen dan zeker op „O was ik maar bij moeder thuis-gebleven” getraakteerd worden.

Voorwoord

De Egyptische president Anwar Sadat heeft toegezegd het voorwoord te schrijven voor een nieuw vredesboek van het Engelstalige dagblad in Israël, de Jerusalem Post. Naast de Egyptische president zijn ook de Amerikaanse president Jimmy Carter en de Israelische premier Menachem Begin bereid gevonden hun steentje aan het voorwoord bij te dragen. Het boek heeft de titel Het pad naar de vrede.

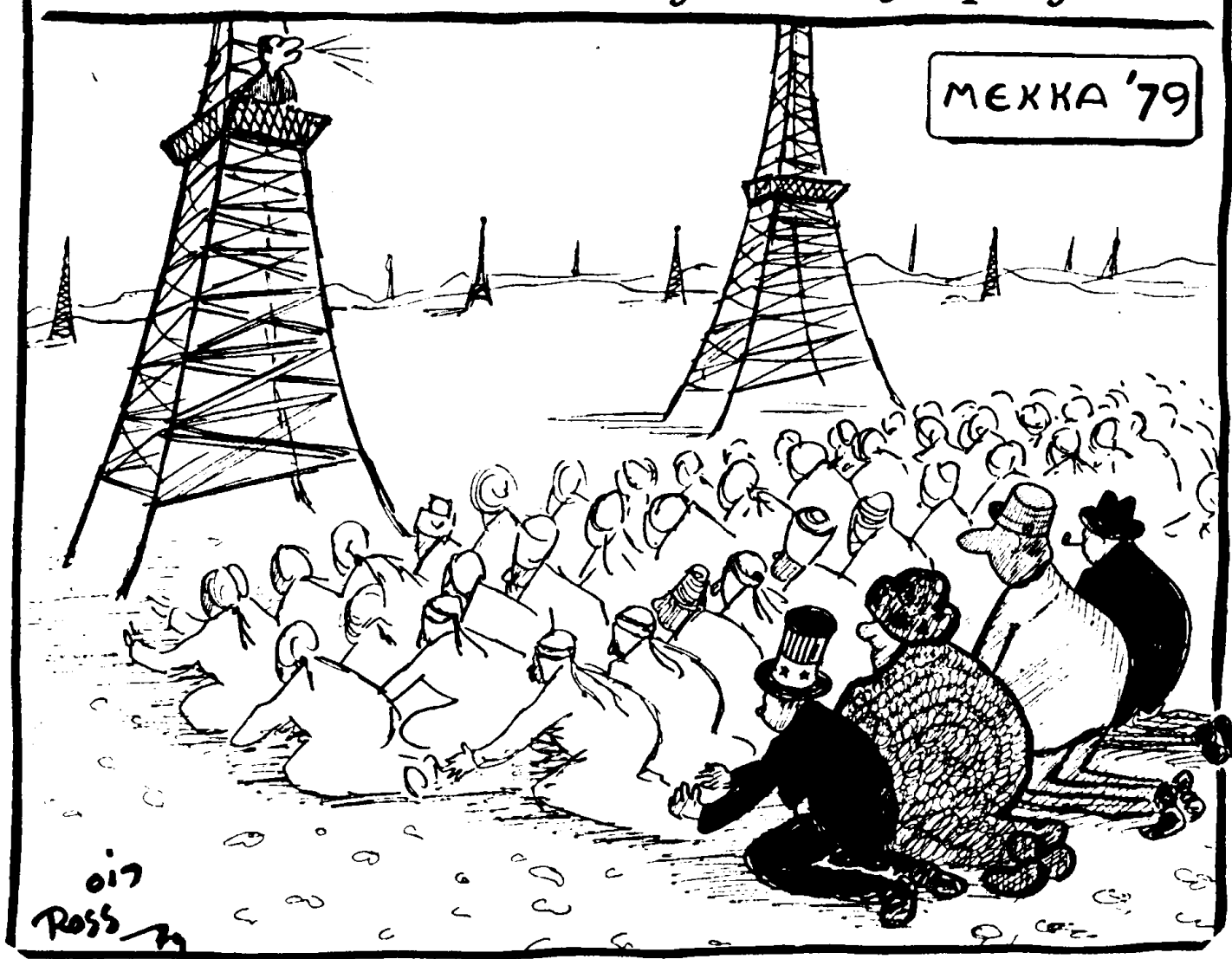
Record

In Israël is een geweldig record gevestigd door havenarbeiders. Een groep van tien joodse en Droeze laders wist tijdens één ploegendienst maar liefst 23.570 kisten grafruut in een schip te laden. Dat zijn bijna drieduizend kisten meer dan het laatste record dat verleden jaar werd gevestigd. „Alles werkte mee. Het fruit, het schip en het weer. We voelden ons gewoon in staat dit record te behalen,” aldus een van de laders. Een gemiddelde is twaalfduizend kisten per ploegendienst, een heel behoorlijke prestatie dus.

Donker

Om bijna heel Israël enkele uren in duisternis gehuld te houden, blijkt geen probleem te zijn. De elektriciteitscentrale werd door specialisten onderzocht en men kwam eensgezind tot de conclusie dat de verkeerde hendel was overgehaald. Een menselijk foutje van een man die reeds vijftien jaar in de elektriciteitscentrale werkt. Sommige menselijke foutjes kunnen grote gevolgen hebben.

„Allah is olie... en Arafat is zijn profeet”

Verstekeling aan boord van El Al vlucht

Een drieëntwintigjarige Israeli, moe van het leven in Israël en verlangend om zijn vriendin in de Verenigde Staten te zien, gelukte het als verstekeling aan boord van een El Al-vliegtuig van Tel Aviv naar New York te vliegen. Maar Amnon Manola's aankomst ging niet onopgemerkt voorbij.

Toen de Amerikaanse douane zag dat hij geen visum in zijn paspoort had, werd hij direct uitgeleverd aan El Al-autoriteiten, die hem de volgende dag naar Ben Goerion terugbrachten, zonder dat hij zijn vriendin had gezien.

Volgens de Israelische luchtvaartmaatschappij is de reis van de ver-

stekeling te wijten aan veronachtzaamheid van de El Al-bemanning. Het is de gewoonte dat de instapkaarten worden geteld en daarna nogmaals de aanwezige passagiers om te zien of de hoeveelheid overeenkomt. Dit blijkt tijdens de vlucht 015 naar New York niet te zijn gedaan.

Manola bracht een kennis, die net

ontslagen was uit een psychiatrische inrichting naar het vliegveld. De kennis had een geboekte vlucht naar New York. Manola toonde een politieagent een document waarin stond dat hij de begeleider van de voormalige patiënt was. Hij kreeg een eenmalige toegangskaart. Toen hij de Boeing 747 bereikte, gelukte het Manola ongemerkt in het toestel te stappen en onopgemerkt te blijven tot het vliegveld Kennedy.

Jonge Israeli's verdeeld over PLO

De conferentie van jonge leden van de Israelische Arbeiderspartij (tot 35 jaar) heeft geleid tot heftige debatten over de Israelische economie, de Hista-droet (vakbeweging), het functioneren van de partij en zionisme en politiek.

De meeste aandacht eiste het Palestijnse vraagstuk op van de 551 delegaties. Er werd een voorstel gedaan om een plan uit te werken voor de oprichting van een Palestijnse staat, uitgestrekt over een gedeelte

van Jordanië, Samaria en Judea uit welke Israël zich zou moeten terugtrekken nadat een vredesverdrag is getekend. Maar ook een luid stem tegen dit plan klonk tijdens de conferentie door. De tegenstanders meenden dat dit uitdrukking gaf aan steun voor een door de PLO-geregeerde staat, die een bedreiging voor het bestaan van Israël zou vormen.

Voorstanders wezen vooral op het argument dat „geen PLO-staat, geen Palestijns-Jordaanse staat” alleen maar zou leiden tot een grotere isolatie van Israël.

Commerciële advertenties
op te geven aan
H. M. KREBS
ADVERTENTIE!
EXPLOITATIE N.I.W.
Valeriusstraat 13
Telefoon 020 - 79 55 03
Amsterdam-Zuid

BON

Hierbij geef ik mij op als
abonnee van het

niw nieuw
israelisch
weekblad

Keizersgracht 117
Amsterdam-C.
Tel. 235584 - 237763

Naam:

Adres:

Plaats:

Handtekening:

Het abonnementsgeld van f 95,-
p. jr. / f 26,- p. kwartaal, zal door
mij worden overgemaakt op uw
postgiro 14792/Gemeente Giro
Amsterdam 4750472/Bankier
Amrobank N.V. Rekening
no. 436177498, Sarphatistr.
47-55, Amsterdam.

*) Doorhalen wat niet wordt
gewenst.

ISRAEL land van verleden, heden en toekomst

Onder een zonnige hemel genieten van
Landschap, traditie, steden, woestijnen,
cultuur en kunst. Israël is een land waar
in een compact bestek bijna alles te zien
is wat men op een heel continent zou
kunnen vinden. Daarom is Israël voor elk
wat wils. En daarom maakt NET voor u

de Israël reis op maat gesneden
U bepaalt wat u wilt zien, u bepaalt wat u
wilt doen, binnen uw budget-mogelijk-
heden. Near East Tours (NET) heeft
daartoe dan ook de langste ervaring in
Israël-reizen.

Vraag brochure bij uw ANVR-reisburo
of door middel van onderstaande bon

(invullen, uitknippen en opsturen in ongefrankeerde envelop
NET, Antwoordnummer 9, 1000 RA Amsterdam).

naam:

adres:

code & plaats:

☐ Ik wil informatie over kibbutz-reizen naar Israël

☐ Ik wil informatie over auto-vliegreizen naar Israël

☐ Ik wil informatie over camping-reizen in Israël

☐ Ik wil informatie over kuur-reizen in Israël

☐ Ik wil informatie over hotel-reizen naar Israël

☐ Ik wil informatie over Sinai-reizen in Israël

☐ Ik wil informatie over duikreizen in Israël

**'n Israël-reis,
op maat gesneden
voor ieder budget!**

Rokin 9-15/1012 KK Amsterdam
020 - 24 33 50